

แนวความคิดเกี่ยวกับลัทธิชาตินิยมในสมัยรัตนโกสินทร์

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับลัทธิชาตินิยมในสมัยรัตนโกสินทร์... ซึ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัดเมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกนั้น ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงสภาพการณ์โดยทั่วไปในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบรัตนโกสินทร์ ในระยะแรกเสียก่อนพอเป็นสังเขป ดังนี้เพื่อมิให้เรื่องราวขาดตอนกัน และเพื่อเน้นความเข้าใจในเรื่องที่ว่าเหตุใดการปลุกฝังลัทธิชาตินิยมที่เริ่มมีขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ขาดตอนไป และเหตุใดจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้นำเอาลัทธิชาตินิยมกลับมาใช้ใหม่

เมื่อสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสืบราชสมบัติต่อมา ในรัชกาลนี้ทรงมุ่งแต่จะปรับปรุงเศรษฐกิจและภาวะการเงินในประเทศ มิได้ทรงดำเนินกิจการในด้านชาตินิยม แม้ว่าพวกชาวจีนในประเทศไทยจะได้แสดงความรู้สึกทางด้านชาตินิยมให้ปรากฏ โดยทำการบอยคอตต์ ไม่ยอมซื้อสินค้าญี่ปุ่นและมีการเก็บเงินในหมู่ชาวจีนเพื่อส่งไปช่วยกองทัพจีนในการสู้รบกับญี่ปุ่น ตลอดจนพวกก๊กมินตั๋งซึ่งในขณะนั้นนำโดยเจียงไคเช็ค ก็ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชาวจีนในประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยกระทำการกระตุ้นความรู้สึกทางด้านชาตินิยมอย่างรุนแรง จนทางรัฐบาลต้องเข้มงวดกวดขันกับชาวจีนยิ่งขึ้น แต่การกระทำของรัฐบาลก็เป็นเพียงเพื่อป้องกันมิให้ความยุ่งยากเกิดขึ้นเท่านั้น นโยบายโดยทั่วไปแล้วรัฐบาลมุ่งปฏิบัติต่อชาวจีนอย่างอะลุ่มอล่วย และพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างคนจีนกับคนไทย ดังเช่นพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อคราวเสด็จเยี่ยมโรงเรียนจีนเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐ มีความตอนหนึ่งว่า

* G. William Skinner, Chinese Society in Thailand : An Analytical History (New York : Cornell University Press, 1962) pp. 236 - 239

...อันที่จริงไทยกับจีนนั้นต้องนับว่าเป็นชาติที่เป็นพี่น้องกัน โดยแท้ นอกจากนั้น เลือดไทยกับเลือดจีนก็ผสมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียว จะต้องนับว่าแยกกันไม่ออก ชำราชากรชั้นสูง ๆ ที่เคยรับราชการหรือรับราชการอยู่ในเวลานี้ที่มีเชื้อจีนก็มีอยู่เป็นอันมาก แม้แต่ตัวข้าพเจ้าเองก็มีเลือดจีนปนอยู่ด้วย โศภนฤโหล่านี้ไทยและจีนอยู่ด้วยกันโดยความสนิทสนมกลมเกลียวกันมาช้านาน ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์อะไรยิ่งไปกว่าที่จะขอให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน เป็นไปโดยสนิทสนม เหมือนอย่างที่เราเห็นว่าให้คงอยู่เช่นนี้ตลอดไป...

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบรัฐธรรมนูญ ได้เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้โดยคณะบุคคลคณะหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่า "คณะราษฎร" มี พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้าฝ่ายคณะทหาร หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นหัวหน้าคณะฝ่ายพลเรือน เริ่มปฏิบัติการในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ทว่าการจับกุมตัวบุคคลสำคัญมาคุมขังไว้แล้วขอพระราชทานรัฐธรรมนูญจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อมิให้เกิดการรบกวนกันขึ้นระหว่างคนไทยด้วยกัน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงทรงยินยอมพระราชทานรัฐธรรมนูญชั่วคราวให้เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕^๖ ประเทศไทยจึงได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาจนปัจจุบันนี้

^๖ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, "พระราชดำรัสคราวเสด็จเยี่ยมโรงเรียนจีน" พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, (พระนคร : ป.พิสนาคะการพิมพ์, ๒๕๐๗) หน้า ๒๓๓ - ๒๓๔

^๗ สิริ เปรมจิตต์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบประชาธิปไตย ๓๐ ปี, (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเกษมบรรณกิจ, โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, ๒๕๐๕) หน้า ๒๓ - ๓๔

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้งนี้ได้กระทำไปโดยคณะบุคคลเพียง คณะเดียวที่ได้รับการศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจในรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่ราษฎรทั่วไปยังไม่เคยรู้จักและไม่ได้รับการเตรียมตัวเพื่อจะรับรูปการปกครองแบบใหม่ ปีนี้ประกอบด้วยเหตุการณืหลายอย่างที่ทำให้รัฐบาลไม่สามารถจะตั้งอยู่ได้เป็นระยะเวลานาน จึงเป็นเหตุให้ประชาชนและรัฐบาลกลับยิ่งห่างเหินกันมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งมาถึงสมัย พันเอก หลวงพิบูลสงคราม หรือจอมพล ป.พิบูลสงคราม ขึ้นเป็นนามที่รู้จักกันอยู่จนถึงทุกวันนี้ได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้มีการฟื้นฟูและกระตุ้นความรู้สึกเรื่องระชาตินิยมขึ้นใหม่ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและหันกลับมาให้ความสนับสนุนร่วมมือกับรัฐบาล ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่ฉลาดและใช้ได้อย่าง อยู่ระยะหนึ่ง

๑. ลัทธิชาตินิยมในสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งแรก

(พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๓)

ก่อนที่จะกล่าวถึงลัทธิชาตินิยมซึ่งได้ถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีในครั้งแรกนี้ จะขอกล่าวถึงประวัติของท่านจอมพล ป.พิบูลสงครามไว้พอเป็นสังเขปดังนี้ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นามเดิมว่า นายแปลก ชีตตะสังคะ จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก และได้ไปศึกษาต่อในประเทศฝรั่งเศส ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้เข้าร่วมมือทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และเป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่งที่ได้เข้าร่วมเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลทุกสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยถึง ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ และยื่นใบลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๓ ทั้งนี้เพราะสภาพผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจและอยู่นอกวงการ เมืองจนกระทั่งเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ คณะทหารได้ทำการรัฐประหารขึ้น เมื่อสำเร็จแล้วได้เชิญจอมพล ป.พิบูลสงคราม มาเป็นหัวหน้า ท่านได้กลับเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๔๘๑ และได้ครองอำนาจอยู่ถึง ๑๐ ปี จอมพล ป.พิบูลสงคราม ต้องพ้นตำแหน่งไปอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐

๑.๑ สภาพทั่วไปทางการ เมืองหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในระบอบนี้ ประเทศไทยเพิ่งเปลี่ยนการปกครองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย เหตุการณ์บ้านเมืองยังไม่สงบเรียบร้อย กล่าวได้ว่าเป็นการต่อสู้เพื่อชิงอำนาจกันเองอีกอย่างหนึ่ง หลังจากพระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎร หรือนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทย ได้ขอพระบรมราชโองการประกาศปิดสภาผู้แทนราษฎร และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ คณะผู้ก่อการภายใต้การนำของ พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม และผู้ก่อการอีกหลายคนได้รวมกำลังกันทำการยึดอำนาจการปกครองจากคณะรัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยาพหลพลพยุหเสนาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๖

รัฐบาลชุดพระยาพหลพลพยุหเสนาเข้ามาบริหารประเทศไม่นานนัก ก็ได้มีบุคคลคณะหนึ่งซึ่งมีพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอเป็นหัวหน้า ได้คิดทำการล้มล้างอำนาจของรัฐบาลเมื่อเดือนตุลาคม ๒๔๗๖ โดยอ้างเหตุผลว่า รัฐบาลได้ปล่อยให้บุคคลกระทำการหมิ่นประมาทองค์พระประมุขของชาติ และรับเอาตัวนายปรีดี พนมยงค์ เข้ามาดำเนินการปกครองแผ่นดินไทยโดยลัทธิคอมมิวนิสต์ การสู้รบระหว่างทหารของรัฐบาลกับฝ่ายพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอซึ่งรุกเข้ามาถึงบริเวณบางเขนและคอนเมืองนั้น ในที่สุดฝ่ายรัฐบาลได้รับชัยชนะ ทหารฝ่ายพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก สำหรับพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอได้เสด็จลี้ภัยไปอยู่ ณ ต่างประเทศ

^๕ ประยูรช สิริพิพันธ์, ประวัติการเมืองไทย, (พระนคร : โรงพิมพ์มิตรสหาย, ๒๔๑๑) หน้า ๔๘

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔

^๗ ว.ช.ประสงส์สิต, แผ่นดินสมเด็จพระปกเกล้า (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรศาสตร์, ๒๔๑๔) หน้า ๒๒๖ - ๒๒๗

หลังจากเกิดกบฏวรวร เคชแล้ว ก็ให้มีเหตุการณ์ที่ทำให้พระมหากษัตริย์เกิดความ
 มั่นคงของรัฐบาลอีกอย่างหนึ่ง คือการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงเห็นว่าการกระทำของรัฐบาลคณะราษฎรในขณะนั้นมีได้ดำเนินไปตาม
 วิธีทางในระบอบประชาธิปไตย และได้มีการพยายามคัดรอนทอนสิทธิของพระองค์ด้วยประการ
 ต่าง ๆ และมีพฤติการณ์โน้มตัวไปในทางเผด็จการ จะเห็นได้จากพระราชหัตถเลขาขอ
 สละราชสมบัติตอนหนึ่งมีความว่า

...ข้าพเจ้าเห็นว่า คณะรัฐบาลและพวกพ้องใช้วิธีการปกครอง
 ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการของเสรีภาพในส่วนบุคคล และหลักความยุติธรรม
 ตามความเข้าใจและปณิธานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอม
 ให้ผู้ใด คณะใด ใช้วิธีการปกครองอย่างนั้นในนามของข้าพเจ้าต่อไปได้

ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่
 เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหมดของ
 ข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด
 และโดยไม่มีเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร

บัดนี้ข้าพเจ้าเห็นว่า ความประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎร
 มีสิทธิออกเสียงในนโยบายของประเทศไทยโดยแท้จริงไม่เป็นผลสำเร็จ
 และเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกได้ว่า บัดนี้เป็นอันหมดหนทางที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือ
 หรือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนไทยต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอสละราช-
 สมบัติและออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เป็นต้นไป...

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศสละราชสมบัติแล้ว โดย
 ความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลได้ประกาศสถาปนาพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า-

๔ ลีรี เปรมจิตต์, หน้า ๑๒๔

๕ คณะรัฐมนตรี (จัดพิมพ์), แถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
 ประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ, (พระนคร . โรงพิมพ์ยังหนี, ๒๔๗๕)

อำนาจมหาดเล็กขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสืบราชสันตติวงศ์ต่อไป ตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๗ และโดยเหตุที่ยังเยาว์พระเจ้าอยู่หัวจึงได้จัดตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ขึ้น ๓ ท่าน คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวัตน์จาตุรนต์ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และเจ้าพระยาอมรราช (ปิ่น สุโขม)

เรื่องที่ก่อความยุ่งยากให้กับคณะรัฐบาลในระยะตอนนั้นก็คือ กระทั่งของนายเลียง ไชยกาล ส.ส. จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสงสัยว่าในระยะเวลาเพียง ๑๕ วัน ก่อนที่จะโอนกรมพระคลังข้างที่จากสำนักนายกรัฐมนตรีไปขึ้นกับกระทรวงการคลังเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๔๘๐ นี้ ได้มีการโอนโอนที่ดินของกรมพระคลังข้างที่ให้แก่บุคคลสำคัญ ๆ ถึง ๒๔ ราย ซึ่งที่ดินแต่ละแห่งนั้นขายไปในราคาถูกและโดยที่ราษฎรมิได้รู้เห็นทั้งสิ้น กระทั่งนี้สภาได้เปิดประชุมเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๔๘๐ และต่อมาเมื่อนายโต ปาดิกบุตร ผู้แทนจังหวัดพระนครได้เสนอผู้คัดค้านเปิดอภิปรายการซื้อขายที่ดินของพระคลังข้างที่ และมีการอภิปรายกันอย่างเต็มที่ ทำให้พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้นลาออกจากตำแหน่ง และในวันเดียวกันนั้นนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีก็ได้กราบถวายบังคมลาออกเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาได้สอบสวนเรื่องนี้อย่างเต็มที่ แต่ในที่สุดสภาผู้แทนราษฎรก็แต่งตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ขึ้นใหม่เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๔๘๐ โดยมีพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา เจ้าพระยาอมรราช และเจ้าพระยาพิชโยธิน ซึ่งเป็นคณะผู้สำเร็จราชการชุดเดิมทั้งสิ้น ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๔๘๐ ก็มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศแต่งตั้ง พระยาพหลพลพยุหเสนาขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง และตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่เช่นกัน เพื่อเป็นการแสดงว่าตนมิได้มีส่วนในกรณีซื้อขายที่อื้อฉาวรายนี้ พระยาพหลฯ ได้สั่งปฏิรูปงานด้านสำนักพระคลังใหม่ ตลอดจับตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวน และเมื่อได้ผลการสอบสวนแล้วก็สั่งปลดข้าราชการที่เกี่ยวของบางคน และสั่งบังคับให้เวนคืนที่ดินทั้งหมด^{๑๑} เรื่องราวจึงค่อยสงบลง

^{๑๐} วิเทศกรณีย์, ความเป็นมาแห่งประชาธิปไตยของไทย, เล่ม ๑ (พระนคร : สำนักพิมพ์นานฟ้าพิทยา, ๒๕๑๑) หน้า ๕๖๖

^{๑๑} ประยูรช สิริพิพันธ์, หน้า ๒๔๒ - ๒๗๔

๑.๒ การเข้ามาใช้อำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในสมัยแรก ดังที่ได้กล่าวถึงสภาพโดยทั่วไปของรัฐบาลภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วว่า ต้องประสบความยุ่งยาก ในระยะหลังรัฐบาลชุดพระยาพหลพลพยุหเสนาได้เกิดแตกแยกกับยูเนี่ยนราษฎรมากยิ่งขึ้น เรื่องที่ตามมาครั้งหลังสุดที่ทำให้รัฐบาลพระยาพหลฯ ต้องลาออกไป และจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เข้ามาใช้อำนาจแทนที่ก็คือ ใค้มีการเสนอญัตติขอแก้ไขข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๔๙๓ ข้อ ๖๔ เพื่อให้รัฐบาลต้องชี้แจงรายละเอียดในการเสนองบประมาณแผ่นดินยิ่งขึ้น ซึ่งรัฐบาลไม่ยอมรับญัตตินี้ เมื่อมีการอภิปรายกันแล้ว ผลการลงมติปรากฏว่า รัฐบาลแพ้คะแนนเสียง คือมีเสียงให้รับร่างแก้ไขข้อบังคับ ๔๕ ต่อ ๓๑ เสียง รัฐบาลจึงต้องกราบถวายบังคมลาออกตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ ในขณะที่เดิวก่อนก็ประกาศพระราชกฤษฎีกายุมสภาผู้แทนราษฎรลงเช่นกัน เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๘๑ จึงเป็นอันว่ารัฐบาลภายใต้การนำของพระยาพหลฯ ได้สิ้นสุดลงตั้งแต่วันนั้น ^{๑๒} จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เป็นนายกรัฐมนตรี

จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงรู้จักกันโดยทั่วไปในฐานะผู้ก่อการคนหนึ่งใน "คณะราษฎร" และยังได้รับมอบหมายให้ทำงานชิ้นสำคัญ ๆ หลายครั้ง เช่น การปราบกบฏบวรเดช เป็นต้น จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นผู้ใช้อำนาจในทางทหารมากและเป็นผู้หนึ่งที่ได้เข้าร่วมเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดแรก นับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญมากคนหนึ่ง

จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๘๑ เพื่อแทนชุดเก่าที่ถูกยุบไปนั้น ปรากฏว่าสมาชิกดั้งเดิมได้พากันกลับเข้ามาใหม่เป็นจำนวนมาก ^{๑๓}

^{๑๒} สงบ สุริยินทร์, ประวัติ ๑๑ นายกรัฐมนตรี, (พระนคร : โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร, ๒๕๐๒) หน้า ๙๔๖

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน

เมื่อมีสภาผู้แทนราษฎรแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไ้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจอมพล ป.พิบูลสงครามขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ นับว่าเป็น นายกรัฐมนตรีคนที่ ๓ ต่อจาก พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา ^{๑๔} การที่พระยาพหลฯ เปิด โอกาสให้จอมพล ป.พิบูลสงครามได้เป็นนายกรัฐมนตรีคู่ม้าง ก็เพื่อเป็นแบบฉบับว่า ตัวบุคคล ผู้เป็นนายกรัฐมนตรีนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลคนเดียวกันตลอดไป ดังจะเห็นได้จากคำแถลง- การทางวิทยุกระจายเสียงเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ มีความตอนหนึ่งว่า ... คว้าเหตุ สุขภาพอนามัยประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งใครจะแสดงวิถีรัฐธรรมนูญให้ประชาชนเข้าใจ ว่าการผลัดเปลี่ยนกันเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นการธรรมดาตามระบอบประชาธิปไตย... ^{๑๕} ใน ขณะเดียวกันเป็นที่กล่าวขานกันในวงการของนักการเมืองว่า จอมพล ป.พิบูลสงครามเข้ามา รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นด้วยความสนับสนุนของคณะฝ่ายทหาร ^{๑๖}

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นเหตุผลที่ผลักดันจอมพล ป.พิบูลสงครามให้เข้ามาเป็น นายกรัฐมนตรีในสมัยแรกนี้ คณะรัฐบาลชุดแรกของพันเอก หลวงพิบูลสงคราม ซึ่งมีพระบรม- ราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๘๑ มีรายนามดังต่อไปนี้ ^{๑๗}

- (๑) พันเอก หลวงพิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
- (๒) หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- (๓) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
- (๔) นาวาอากาศเอก พระเวชบัณฑิตรังสฤษดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรรา-
ชิจการ

^{๑๔} สิริ เปรมจิตต์, หน้า ๒๑๔

^{๑๕} ประยูรช สิริพิพันธ์, หน้า ๒๔๐

^{๑๖} สิริ เปรมจิตต์, หน้า ๒๒๓

^{๑๗} "ประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕, วันที่

(๕)	นาวาเอก หลวงสินธุ์สงครามชัย	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
(๖)	หลวงโกวิทอภัยวงศ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงธรรมการ
(๗)	พันเอก หลวงพิบูลสงคราม	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
(๘)	พันตำรวจเอก หลวงอดุลเดชจรัส	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
(๙)	นาวาเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น.	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
(๑๐)	พันเอก พระบริพัตรพิบูลกิจ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ
(๑๑)	นาวาอากาศเอก หลวงกาจสงคราม	รัฐมนตรี
(๑๒)	หลวงชำนาญนิติเกษตร	รัฐมนตรี
(๑๓)	พันตรี หลวงเขวงศักดิ์สงคราม	รัฐมนตรี
(๑๔)	นายคิเรก ชัยนาม	รัฐมนตรี
(๑๕)	หลวงเกษมกรณ	รัฐมนตรี
(๑๖)	นายท้าว สหานุกรม	รัฐมนตรี
(๑๗)	หลวงนฤเบศรมานิต	รัฐมนตรี
(๑๘)	นาวาโท หลวงนาวาวิจิตร ร.น.	รัฐมนตรี
(๑๙)	พันโท ประยูร ภมรมนตรี	รัฐมนตรี
(๒๐)	พันเอก หลวงพรหมโยธี	รัฐมนตรี
(๒๑)	หลวงวิจิตรวาทการ	รัฐมนตรี
(๒๒)	ขุนลมาหารนิตคดี	รัฐมนตรี
(๒๓)	พันเอก หลวงสฤษดิ์ยุทธศิลป์	รัฐมนตรี
(๒๔)	นาวาโท หลวงสังวรพันธุ์พิบูลกิจ	รัฐมนตรี
(๒๕)	พันเอก หลวงเสรีเริงฤทธิ	รัฐมนตรี

นับได้ว่ารัฐบาลชุดใหม่ภายใต้การนำของจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นรัฐบาลที่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพมั่นคงมีไข้อยู่ เพราะนอกจากจะได้รับความสนับสนุนจากพระยาพหลาแล้ว คณะรัฐมนตรียังประกอบด้วยหลวงประคินธุ์บุษกรวม ซึ่งเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีชื่อเสียงอีกผู้หนึ่ง แต่ที่สำคัญคือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รับการสนับสนุนจากกำลัง

ทหารซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการปฏิวัติทุกครั้ง

ดังนั้น การเข้ามาใช้อำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในสมัยแรกนี้จึงนับว่ามั่นคงพอสมควร เนื่องจากมีกำลังทหารอยู่ในกำมือทั้งหมดแล้ว การดำเนินงานขั้นต่อมาของจอมพล ป.พิบูลสงครามก็คือ พยายามหากำลังสนับสนุนจากประชาชน และโดยที่ในคณะรัฐมนตรีชุดนี้เน้นลวงวิจิตรวาทการนักชาตินิยมคนสำคัญอยู่ด้วย จึงได้แนะนำให้ใช้วิธีปลุกฝังความรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้น เพื่อจะไต่หลังของประชาชนไว้สนับสนุนรัฐบาลต่อไป

๒. องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดลัทธิชาตินิยม

ความรู้สึกเรื่องชาตินิยมในสมัยนี้ถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน โดยรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อที่จะสร้างให้เกิดพลังสนับสนุนจากประชาชน เนื่องจากเสถียรภาพของรัฐบาลในสมัยที่เพิ่งเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ ยังไม่มั่นคงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า จึงได้คิดหาวิธีที่จะให้รัฐบาลของตนมั่นคงและบริหารประเทศได้นานที่สุด วิธีที่ดีที่สุดที่จะทำได้ก็คือ พยายามชักจูงจนได้กำลังสนับสนุนจากประชาชน ในสมัยนี้จึงมีการปลุกฝังลัทธิชาตินิยมในหมู่ประชาชน โดยมีรัฐบาลเป็นผู้นำในการสร้างสิ่งเร้าใจต่าง ๆ จนกลายเป็นพลังรวมของประชาชนเอง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอยู่ถูกนำมาใช้เพื่อกระตุ้นใจประชาชน และองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดและทำให้เกิดพลังรวมในหมู่ประชาชนมากที่สุดก็คือ การเรียกร้องดินแดนคืนจากรัฐอื่น เพราะดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้วว่า การที่ฝรั่งเศสบีบบังคับเอาดินแดนไปจากไทยถึงเกือบครึ่งหนึ่งของที่มีอยู่ทั้งหมดนั้น เป็นความเจ็บช้ำที่ฝังแน่นอยู่ในความรู้สึกของคนไทยอยู่ตลอดเวลา เรื่องนี้จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรวม ในอันที่จะให้ความสนับสนุนรัฐบาลในการเจรจาเรียกร้องดินแดนคืนมา จนถึงขนาดมีการเดินขบวนสนับสนุนรัฐบาลกันขึ้น

องค์ประกอบที่สนับสนุนให้เกิดความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่ไทยเข้าเป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่น ทั้งนี้เนื่องจากในระยะนั้นไทยไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่น รัฐบาล

จึงต้องยอมหักทศิกาสัญญา เป็นพันธมิตร กับญี่ปุ่น ตลอดจนต้องประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา เมื่อประกาศสงครามแล้ว ก็ได้ใจอังกฤษและอเมริกา เป็นเป้าหมายในการ โจมตีเพื่อกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทยอย่างหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็ได้พยายามปลุกฝังความรู้สึกเรื่องชาตินิยมในทางวัฒนธรรมเพื่อต่อต้านอิทธิพลของญี่ปุ่นไปทั่วในทวีป และเตรียมพร้อมเพื่อให้ได้กำลังสนับสนุนเมื่อถึงเวลาที่จะต้องสู้รบกับญี่ปุ่นในภายหลัง

องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลต้องดำเนินนโยบายชาตินิยม โดยตรง โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ ขึ้นควบคุมก็คือ การเข้ามาซื้ออิทธิพลในทางเศรษฐกิจของชาวจีนในประเทศไทย ชาวจีนได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานมาแล้ว และนับวันก็ทวีจำนวนมากขึ้น ทั้งยังเข้ายึดครองกิจการในด้านการค้าเกือบทั้งสิ้น ทำให้ชาวจีนมีอิทธิพลทางด้านการเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นทุกที ซึ่งอาจจะนำไปสู่อิทธิพลทางด้านอื่นด้วย นอกจากนั้น ความร่ำรวยที่กองโกบไคจากประเทศไทยก็ถูกส่งกลับไปช่วยเหลือและหนุนบำรุงประเทศจีนเป็นส่วนใหญ่ เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้พยายามปลุกความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทย ตลอดจนวิคราะห์อิทธิพลของชาวจีนลง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การเข้ามาซื้ออิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ เกิดความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมขึ้นเช่นกัน

๒.๑ ความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศ เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นระยะที่ญี่ปุ่นกำลังเจริญก้าวหน้ามาก ท่านจอมพล ป.พิบูลสงครามก็เป็นผู้นำที่มีความปรารถนาจะให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศ ดังนั้น จึงพยายามหาทางส่งเสริมทุกวิถีทาง ความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้นนี้เองได้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลนำเอาลัทธิชาตินิยมมาใช้เผยแพร่สู่ประชาชน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในอันที่จะพัฒนาประเทศต่อไป

๒.๒ การเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ไทยต้องเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสไปถึงเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ที่มีอยู่ทั้งหมด ดินแดนที่เราต้องเสียให้แก่ฝรั่งเศสไปนั้น มีดังนี้ ^{๑๔}

^{๑๔} พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ, ประชุมปาฐกถาเกี่ยวกับเรื่องเรียกคืนดินแดนของไทย, (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๔๘๔) หน้า ๓

<u>ครั้งที่</u>	<u>พ.ศ.</u>	<u>ดินแดนที่เสียไป</u>	<u>เนื้อที่ประมาณการวงกิโลเมตร</u>
๑	๒๔๑๐	ประเทศเขมรและเกาะ ๒ เกาะ	๑๒๘,๐๐๐
๒	๒๔๓๑	สิบสองจุไทย	๘๗,๐๐๐
๓	๒๔๓๖	ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง	๑๔๓,๐๐๐
๔	๒๔๔๗	ฝั่งขวาแม่น้ำโขง ตรงข้ามหลวงพระบาง และตรงข้ามปากเซ	๖๒,๕๐๐
๕	๒๔๕๐	พระตะบอง, เสียมราฐ, ศรีโสภณ	๕๑,๐๐๐
รวมดินแดนที่เสียไป			๔๖๗,๕๐๐

ดินแดนของประเทศไทยที่เหลืออยู่เวลานี้

๕๑๓,๔๘๗

ดังนั้น การที่ผู้ฝรั่งเศสบีบบังคับจึงเป็นความรู้สึกที่เจ็บจำฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนไทยทุกคน โดยไม่มีโอกาสที่จะทำการตอบแทนอย่างใดกับฝรั่งเศสได้ ต่อมาภายหลังเมื่อสงครามในยุโรปตั้งเค้าคุกกรุ่นขึ้น ฝรั่งเศสจึงได้พยายามติดต่อขอให้ไทยทำกติกาสัญญาไม่รุกรานกับฝรั่งเศส ซึ่งไทยก็ยินยอมทำด้วย ทั้ง ๆ ที่ขณะนั้นเยอรมันกำลังจะบุกฝรั่งเศสได้อยู่แล้วก็ตาม ไทยและฝรั่งเศสได้ลงนามในกติกาสัญญาไม่รุกรานกัน เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๔๓^{๑๙} โดยไทยได้ยื่นบันทึกแก่รัฐบาลฝรั่งเศสมีใจความสำคัญ ๓ ประการ คือ^{๒๐}

(๑) เมื่อจะแลกเปลี่ยนสัตยาบันกติกาสัญญาไม่รุกรานกันดังกล่าว ขอปรับปรุงเส้นเขตแดนคานแม่น้ำโขง คือถือเอาร่องน้ำลึกเป็นเกณฑ์ เพราะฉนั้นเกาะต่าง ๆ ที่อยู่ในนั้นก็จะต้องปรับปรุงกันใหม่

(๒) พื้นที่หลวงพระบางและตอนปากเซที่อยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง ขอให้เป็นของประเทศไทย เพื่อให้เส้นเขตแดนได้เป็นระดับเดียวกัน

^{๑๙} กรมโฆษณาการ, ไทยเรียกร้องความยุติธรรม (พระนคร : กรมโฆษณาการ, ๒๔๔๓) หน้า ๑๓๒

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๔

(๓) ถ้าหากแคว้นลาวและแคว้นเขมรจะต้องตกไปเป็นอื่น ก็ขอให้คำมั่นว่า จักคืนให้แก่ประเทศไทย

แต่เนื่องจากฝรั่งเศสได้ปฏิเสธคำขอในคราวนี้ และคงยินยอมแต่เพียงจะให้ สัตยามันไม่รุกราน และพิจารณาเกาะแก่งในลำน้ำโขงให้แก่ประเทศไทยเท่านั้น ไทยจึงไม่ สามารถจะตกลงด้วยได้ จึงไม่มีการให้สัตยามันในสัญญาที่มีต่อกัน

การเจรจาเรียกร้องคืนแดนคืนจากฝรั่งเศสได้เริ่มขึ้น โดยรัฐบาลได้รับการ สนับสนุนจากประชาชนอย่างมากมาย ดังที่ปรากฏจากการเดินขบวนสนับสนุนรัฐบาล การบริจาค ทรัพย์สินและการแสดงความจำนงอาสารับใช้ชาติ ทางรัฐบาลก็กระตุ้นใจให้ประชาชนเกิดความรู้สึกชาตินิยมและเรียกร้องหาความสนับสนุนโดยใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อกลาง เพื่อให้ประ- ชชนสนใจและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ก็ได้จัดทำเป็นบทสนทนาระหว่างนายมัน ชูชาติ กับนายคง รัตไทย สนทนากันเกี่ยวกับเรื่องการปรับปรุงเส้นเขตแดนด้านอินโดจีนของฝรั่งเศส ทำให้คน สนใจและเกิดความรู้สึกร่วมขึ้น จนในที่สุดเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๘๓^{๒๑} นิสิตจุฬาลงกรณ- มหาวิทยาลัย และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้เริ่มเดินขบวนแสดงเจตน์จำนงที่จะ สนับสนุนรัฐบาลในการ เรียกร้องคืนแดนคืนจากฝรั่งเศส ต่อมาก็มีนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ พยายามและกรรมกรได้เดินขบวนสนับสนุนบ้าง ทั้งราษฎรจังหวัดต่าง ๆ ก็มีการตั้งทุนส่งเสริม การขอคืนแดนคืน มีผู้ร่วมบริจาคกันมากมาย ประกอบทั้งรัฐบาลได้ระดมข่าวความเคลื่อนไหว ต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ จึงทำให้คนไทยทุกคนมีจิตใจตึกกึกเข้มแข็งขึ้น และแสดงเจตน์จำนงจะ ขอรับใช้ชาติทุกวิถีทาง มีการลงรายชื่อเสนอนายกรัฐมนตรีขออาสารับใช้ชาติ ซึ่งทางกรมโฆษณา- การก็มีการแถลงข่าวราชการให้ประชาชนทราบอยู่เสมอ จนกล่าวได้ว่าเป็นข่าวประจำทุกวัน ดังเช่น ข่าวราชการของกรมโฆษณาการ เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๓ มีความว่า

ตามที่ได้มีผู้แสดงความจำนงอาสาออกทำการรบมาซึ่งท่านนายก- รัฐมนตรี ๕,๘๘๗ รายนั้น บัดนี้ก็มีผู้แจ้งความจำนงมาอีกเฉพาะใน สัปดาห์ที่สิ้นสุดในวันนี้มีจำนวน ๒๔,๓๑๑ ราย รวมทั้งสิ้นมีผู้อสาสมัคร-
๒๒
รบ ๓๔,๑๙๘ ราย

๒๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๗

๒๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๒ - ๒๖๓

นอกจากการใช้วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อกลางในการกระตุ้นจิตใจประชาชนแล้ว ก็ยังมีการแสดงสุนทรพจน์ การแสดงปาฐกถาของนักการเมืองคนสำคัญต่าง ๆ ในเรื่องนี้ อย่างเช่นปาฐกถาของหลวงวิจิตรวาทการที่ได้แสดงแก่ครูอาจารย์และนักเรียนกรมพุทธศึกษา เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๘๓ เรื่องการเสียดินแดนไทยให้แก่ฝรั่งเศส ก็ได้แสดงรายละเอียดการบีบบังคับที่ฝรั่งเศสทำต่อไทยอย่างอุกฤษฏ์ และกระตุ้นจิตใจให้คนไทยร่วมมือกันเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสให้ได้ ดังเช่นตอนหนึ่งได้กล่าวว่

เรื่องดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เป็นเหมือนหนามยอกอยู่ในอกของชาวไทยทุกคน ชาวไทยน้อยคนที่จะไม่รู้ลึกเร้าสลลในเมื่อแลเห็นแม่น้ำโขง ข้าพเจ้าเองเคยเป็นเลขาอนุกรมราชหลวงแม่น้ำโขงมาตลอดเวลา ๔ ปี ทุก ๆ ครั้งที่ข้าพเจ้าไปแลเห็นแม่น้ำโขง ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนว่าน้ำที่ไหลอยู่นั้นคือน้ำทวของชาวไทย...^{๒๓}

ดังนั้น เมื่อฝรั่งเศสได้ปฏิเสธข้อเสนอมขอของไทยที่เรียกร้องไปในขณะที่ไทยกำลังมีความรู้สึกต่อต้านฝรั่งเศสอย่างเต็มที่ สงครามอินโดจีนจึงได้เกิดขึ้น กองทัพไทยได้ชัยชนะเหนือทัพสมเฒิวชาวของอินโดจีน-ฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๑๖ - ๑๘ มกราคม ๒๔๘๔ ไทยก็ได้จำปาสักดิ์และศรีโสภณ รวมทั้งดินแดนตรงข้ามหลวงพระบางคืนมา แต่ญี่ปุ่นได้ยื่นมือเข้ามาขอเป็นคนกลางทำการไกล่เกลี่ยให้มีการเจรจากันโดยสันติวิธี^{๒๔} ผลการเจรจากรุงโตเกียว โดยมีญี่ปุ่นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยนั้น ทำให้ไทยได้ดินแดนคืนมาครั้งนี้คือ^{๒๕}

(๑) ดินแดนซึ่งได้เสียไปโดยสนธิสัญญาปีพุทธศักราช ๒๔๔๖ ได้คืนมาทั้งหมด กล่าวคือ ดินแดนหลวงพระบางฝั่งขวา และดินแดนจำปาสักดิ์ตรงข้ามกับปากเซ กับดินแดนในกัมพูชาที่ได้เสียไปโดยสนธิสัญญานั้นด้วย

^{๒๓} พอลตรี หลวงวิจิตรวาทการ, การเสียดินแดนไทยให้แก่ฝรั่งเศส, (พระนคร: ไบปรากฎสำนักพิมพ์, ๒๔๘๓) หน้า ๒๗

^{๒๔} ประยูทธ สิทธิพิณธ์, หน้า ๓๗๔ - ๓๘๐

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘๔ - ๓๘๕

(๒) มณฑลบูรพา ซึ่งได้เสียดินแดนไปโดยสนธิสัญญาปีพุทธศักราช ๒๔๔๘ นั้น ได้คืน
จังหวัดศรีสะเกษและพระตะบองจกบังทะเลสาบ แต่เสียมราฐและนครวัดนั้นยังคงเป็นของฝรั่งเศส
อยู่

(๓) ดินแดนซึ่งดินแดนในกัมพูชา หรือเส้นเขตแดนจากเวียงนครวัด ลงไปถึงแม่น้ำ-
โขงตอนใต้สะแกกรัง

(๔) ดินแดนน้ำลึกเป็นเส้นเขตแดนในลำแม่น้ำโขง เกาะคอน ซึ่งอยู่ทางฝั่งขวา
ของร่องน้ำลึก ได้คืนมาเป็นของไทยหมด

การคืนดินแดนบางส่วนตลอดจนกำหนดเส้นเขตแดนขึ้นใหม่นี้ กำหนดไว้โดยสนธิสัญญา
สันติภาพกรุงโตเกียว ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๔๔๘ และได้จัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนขึ้น
กำหนดให้ค่าเงินงานให้เสร็จภายในเวลา ๑ ปี^{๒๖} เมื่อคณะกรรมการดำเนินงานสำเร็จแล้ว
ก็ได้ลงนามในพิธีสารตกลงว่าดินแดนที่ตกเป็นของฝ่ายไทยทุกแห่งนั้น ให้ฝ่ายไทยเข้าครอบครอง
ในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๔๔๘ เวลา ๐๘.๐๐ น.^{๒๗} การเรียกดินแดนคืนจากฝรั่งเศสจึง
สำเร็จผลด้วยดีสมความมุ่งหมาย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า การเรียกร่องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสนี้ เป็น
ปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้กระตุ้นความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม และรวมพลังของคนไทยได้ที่ดีที่สุด จะเห็น
ได้จากการเดินขบวนสนับสนุนรัฐบาลจากคนทุกระดับชั้น ตั้งแต่เด็กนักเรียน ลงไปจนถึงนักเรียน
และกรรมกร ทุกคนพร้อมที่จะทำตามและช่วยเหลือรัฐบาลทั้งด้วยกำลังทรัพย์และกำลังกาย เมื่อ
เกิดสงครามอินโดจีนขึ้น กองทัพไทยก็มีกำลังใจในการรบสามารถรุกเข้าไปจนได้ชัยชนะในพื้นที่
ต่าง ๆ มีชัยชนะ จนกระทั่งญี่ปุ่นได้ยื่นมือเข้าไกลเกลี้ยทำการตกลงกันได้โดยฝรั่งเศสยอมกำหนด
เส้นเขตแดนขึ้นใหม่ และยอมคืนดินแดนบางส่วนให้ ซึ่งนับว่าเป็นชัยชนะอย่างงดงามของคนไทย

^{๒๖} หลวงสิทธิสยามการ, การปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีน
ฝรั่งเศส, สำนักงานเทศาภิบาล พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงสิทธิสยามการ
(พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๖) หน้า ๑

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔

และแสดงว่าการนำลัทธิชาตินิยมมาใช้ในการรวมพลังความสามัคคีของประชาชนนั้นใจได้ผล
อย่างถึบึง

^{๒๐๒} การเข้าเป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่น ในระยะที่สงครามในภาคพื้นยุโรปกำลัง
เกิดขึ้น โดยมีญี่ปุ่นเข้าร่วมเป็นพันธมิตร กับเยอรมันและอิตาลีทำการรุกรานประเทศต่าง ๆ นับ
ประเทศไทยได้พยายามรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด. แต่ในที่สุดญี่ปุ่นก็ได้ละเมิดความ
เป็นกลางของไทย โดยได้รุกเข้ามาในประเทศไทยทางภาคตะวันออกเฉียงและภาคใต้ เมื่อวันที่ ๕
ธันวาคม ๒๔๘๔ ไทยได้ต่อสู้อย่างสุดความสามารถ แต่ต่อมาได้มีคำสั่งจากญี่ปุ่นให้ทางการทหารสูงสุด
คือจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ออกคำสั่งให้หยุดยิงและอนุมัติให้ญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศไทยใ
ต่อมาได้มีการเจรจาพักรบกัน ในที่สุดควยภาวะการที่คับขันทำให้ไทยต้องยินยอมทำกติกาสัญญา
ทางพันธมิตรกับญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ และประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา
เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ ^{๒๔}

อันที่จริงการที่ไทยเข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับอังกฤษและ
อเมริกานั้น ก็ล้วนแต่เป็นภาวะจำยอมเพื่อแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าทั้งสิ้น จากบันทึกของจอมพล
ป.พิบูลสงคราม ถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เมื่อเดือนกันยายน ๒๔๘๔ ซึ่งเป็นเวลาที่
จอมพล ป.พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปแล้วนั้น มีความตอนหนึ่งกล่าวว่า

ยิ่งกว่านั้น ถ้าประชาชนได้ทราบถึงการปฏิบัติของญี่ปุ่นที่บีบบังคับ
ยอมให้ทำสัญญารวมรบฉบับที่หกมา และบังคับให้ผมประกาศสงคราม
กับอังกฤษ อเมริกาค่ายแล้ว เชื่อว่าประชาชนจะรู้สึกเห็นใจผมและ
รัฐบาลของผมนั้นเป็นที่ลึค... ในที่สุดเราก็ต้องยอมทำตาม เพราะ
เขาบอกว่าถ้าไม่ทำตาม พรุ่งนี้บาง วันนี้บาง เขาจะปลดอาวุธประ-
เทศไทยแน่นอน บอกว่าทางโตเกียวสั่งมาเช่นนั้น บางทีนานวันเขาก็
จะมาทางโทรศัพท์ พร้อมกับเตรียมทหารของเขาจะเริ่มทำการตามที่ได้
ชู้ไว้กับเราค้วย ผมเห็นว่าเรายอมตามเขาคือว่า สู้นทนกับน้ำตาและ

เก็บความไว้น้ำใจไว้เพื่อแก้มือกันในวันข้างหน้า โดยจะคิดต่อสู้กับ
ญี่ปุ่นตลอดไปจนกว่าเขาจะถูกขับไล่ออกไปให้พ้นจากประเทศไทย
ในที่สุด...^{๒๘}

บันทึกของจอมพล ป.พิบูลสงครามนี้ อาจยืนยันว่าเป็นความจริงได้จากผู้ที่
ทำงานใกล้ชิดอยู่ในขณะนั้น ซึ่งกล่าวว่า

...ส่วนจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นหัวหน้ารัฐบาลไทย
และผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ก็ต้องซบเคี้ยวอยู่กับญี่ปุ่นที่
เขามามีคกรองอยู่ภายในประเทศไว้ให้โค่นานที่สุดเท่าที่จะทำได้
ในขณะเดียวกันก็พยายามรักษากำลังทัพของไทยไว้ มีให้กองทัพ
ญี่ปุ่นปลดอาวุธทหารไทยได้เป็นอันขาด เพราะกองทัพเป็นเครื่องมือ
ชั้นสุดท้ายที่หัวหน้ารัฐบาลจะได้อาศัยในเมื่อเวลาสุดท้ายจะมาถึง ถ้า
กองทัพญี่ปุ่นปลดอาวุธกองทัพไทยเมื่อใด ก็หมายความว่าเมื่อนั้นและ
ความเป็นมิตรก้ำมะดอจะต้องสิ้นสุดลงอย่างไม่มีปัญหาใด ๆ เท่าที่
ข้าพเจ้าเข้าใจ รัฐบาลไทยขณะนั้นอยู่ในฐานะที่หวาดระแวงว่า
กองทัพญี่ปุ่นอาจจะทำการปลดอาวุธของทหารไทยในวินาทีใดก็ได้
ถ้ารัฐบาลไทยไม่อนุโลมตามความต้องการของญี่ปุ่น ส่วนฝ่ายไทย
ก็ใช้นโยบายยอมเสียน้อยที่สุด เพื่อให้อธิปไตยของชาติยังคงดำรงอยู่
ได้ รอคอยวาระสุดท้ายที่จะตกลงใจ ในการรักษาเอกราชของ
ประเทศไทยไว้ในที่สุด^{๓๐}

จากการที่ไทยต้องเข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับอังกฤษและ
อเมริกาโดยไม่เต็มใจดังที่โลกกล่าวมาแล้วนั้น จึงก่อให้เกิดหน่วยใต้ดินขึ้นมาผจญทำการต่อต้าน

^{๒๘} จรูญ กุวานนท์, ชีวิตรักของจอมพล ป. (พระนคร : โรงพิมพ์ประเสริฐ-
อักษร, ๒๕๐๒) หน้า ๔๐๘ - ๔๑๐

^{๓๐} พลเอก เนตร เขมะโยธิน, งานใต้ดินของพันเอกโบฮี (พระนคร :
บริษัทคณะกรรมการพิมพ์จำกัด, ๒๕๐๐) หน้า ๑๔ - ๑๕

ญี่ปุ่นเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะหน่วยเสรีไทยซึ่งติดต่อดำเนินการกับอังกฤษและอเมริกา ทำการ
 ทอทานญี่ปุ่นอย่างจริงจังและไต่ผล "ถ้าเรามาพิจารณาตัวบุคคลสำคัญที่ร่วมงานเสรีไทยครั้งนั้น
 เราจะเห็นว่า มีทั้งบรรดาเจ้านายในราชวงศ์ และผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔
 มิถุนายน ซึ่งในทางการเมืองก็ไม่สู้จะประองคองกันนัก มีทั้งทหารและพลเรือน ตลอดจนประชาชน
 ทุกเพศทุกวัยซึ่งไม่เคยรู้จักมักคุ้นกันเลยก็มี แต่เมื่อทุกคนเห็นว่าประเทศชาติอยู่ในฐานะที่จะไป
 ไม่รอดแน่แล้ว บุคคลเหล่านั้นก็หันมาร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด..." ^{๓๑} เพราะฉะนั้นถ้าจะกล่าวว่
 คนไทยที่รักชาติทุกคนเริ่ม "งานใต้ดิน" ของเขากันตั้งแต่วันที่รัฐบาลของเราจำใจผูกไมตรีกับ
 ญี่ปุ่นแล้ว ก็เห็นจะไม่ผิดความจริงเท่าไรนัก... ^{๓๒} ซึ่งแสดงว่าในระยะที่ไทยเข้าเป็นพันธมิตร
 ร่วมกับญี่ปุ่นนี้ **ความรู้รักสามัคคี** ก็ก่อตัวอย่างเงียบ ๆ ขึ้นในหมู่คนไทย

นอกจากความรู้รักสามัคคีที่เกิดขึ้นในหมู่คนไทยโดยทั่วไปในรูปหน่วยใต้ดินที่
 ทำการต่อต้านญี่ปุ่นแล้ว รัฐบาลเองก็ได้ส่งเสริมความรู้รักสามัคคีอย่างแข็งขัน โดยทางสื่อมวลชน
 คือ จัดทำบทสนทนาระหว่างนายมัน รุชชาติ กับนายคง รักไทย ออกกระจายเสียงทางวิทยุทุก
 วัน จนเป็นที่นิยมของคนไทยเป็นจำนวนมาก ในบทสนทนานั้นส่วนใหญ่ขอร้องไห้ผูกมิตรกับญี่ปุ่นและ
 โจมตีอังกฤษอย่างหนัก แต่ในขณะที่โต้แย้งความแรงแรงเร้าให้เกิดสามัคคีในหมู่คนไทยไว้
 เสมอเช่น "ความสามัคคี ความสงบ ความร่วมชีวิตจิตใจกันทั้งชาติ และการทำตามรัฐบาล
 นั้นแหละ จะเป็นการกระทำที่ดีและเหมาะสมอย่างยิ่ง ทั้งเราก็จะเป็นเอกราชอยู่ได้ตลอดไป..." ^{๓๓}
 หรือในบทสนทนาเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๘๕ ก่อนการประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา
 ๑ วัน ก็มีการชักจูงให้ไทยทั้งชาติกำหนดจิตใจในสถานการณ์ฉุกเฉินนี้ ที่ลำคามี ๒ ประการคือ

^{๓๑} กีเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พระนคร : โรงพิมพ์
 พรพิทยา, ๒๕๐๘) หน้า ๓๒๐

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗

^{๓๓} กรมโฆษณาการ, ประมวลเหตุการณ์ในยุคใหม่ของไทย . บทสนทนา
 ระหว่างนายมัน รุชชาติ กับนายคง รักไทย แต่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔ ถึง ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕,
 พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพ นายสกลชัย หริพิสัยสุนทร (พระนคร : โรงพิมพ์พานิชย์กุล, ๒๔๘๕)
 หน้า ๔

ประการแรกรักชาติยิ่งชีพ และประการที่สอง เหน็ดเหน็ดเกียรติศักดิ์ของไทยไว้ให้มัน ^{๓๔} ตลอดจน
เมื่อเราแน่ใจแล้วว่า เราทุกคนรักชาติยิ่งชีพ เราทุกคนเหน็ดเหน็ดเกียรติศักดิ์ของไทย ขั้นต่อไปที่
จะพึงปฏิบัติก็คือ พึง คิด เรื่อ และทำตามรัฐบาลของเรา ซึ่งมีท่านจอมพลพิบูลสงคราม เป็นผู้นำ ^{๓๕}

ในการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมของคนไทยโดยทางสื่อมวลชนนี้ อังกฤษเป็นเป้าหมายในการโจมตีมากที่สุด โดยท้าวความไปถึงการที่อังกฤษบีบบังคับเอาดินแดนของเราไป
ตลอดจนบังคับหัวสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทย ซึ่งทำให้เราหมกอำนาจอในการเก็บภาษีศุลกากร
และอำนาจอในทางศาลกับคนต่างประเทศ เป็นต้น เมื่อโจมตีอังกฤษแล้วก็เรียกร้องให้คนไทย
รักชาติมีความสามัคคีกัน และเชื่อฟังรัฐบาล

วิธีการส่งเสริมชาตินิยมของรัฐบาลโดยการโจมตีฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น รัฐบาลได้
ทำโดยเปิดเผยเพื่อเร่งเร้าให้คนไทยเกิดความรักชาติและมีความสามัคคีกันดังกล่าวแล้ว ใน
ขณะเดียวกันนั้นรัฐบาลเองก็ได้ต่อต้านญี่ปุ่นโดยทางอ้อม เพื่อมิให้ญี่ปุ่นได้รู้ตัวด้วย ในขณะที่แสดง
ตัวว่าเป็นพันธมิตรของญี่ปุ่น ทางรัฐบาลก็เตรียมพร้อมอยู่เสมอว่าจะมีให้ญี่ปุ่นมาปลดอาชญาไทยได้
โดยตกลงว่า หากปลดอาชญาของทัพไทยเวลาใด วันนั้นก็จะเป็นวันที่ไทยจะทำการรบขับไล่ญี่ปุ่น ^{๓๖}
เพราะฉะนั้น ในขณะที่ศึกภายนอกคือการประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร ไทยก็ต้องทำศึกภายใน
ในอยู่กับญี่ปุ่นซึ่งเป็นพันธมิตรของตนเอง โดยการพยายามปลุกความเป็นชาตินิยมในตัวคนไทยขึ้น
อีกทางหนึ่ง หังโดยคำปราศรัย คำขวัญ และการกระทำบางอย่าง จากบันทึกของจอมพล ป.
พิบูลสงคราม ที่ส่งให้กับบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เมื่อเดือนกันยายน ๒๔๘๔ ก็มีใจความโดยสังเขป
ว่ารัฐบาลได้พยายามชักชวนรักรอนกำลังญี่ปุ่น โดยไม่ให้ความสะดวกเกี่ยวกับเรื่องเครื่องอุป-
โภคบริโภค และสถานที่อยู่อาศัย ตลอดจนชักชวนการคมนาคม การสร้างถนนหนทางและการ
สื่อสารของญี่ปุ่น ในด้านคนไทยก็พยายามกระตุ้นในทางวัฒนธรรม ภาษา และเรื่องต่าง ๆ ให้

๓๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๔ - ๒๒๕

๓๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๔

๓๖ สมุหฯ สุรักชณะ, ๒๖ การปฏิวัติไทยและรัฐประหารสมัย ๒๔๘๔ ถึง ๒๕๐๗,
(พระนคร : โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, ๒๕๐๗) หน้า ๓๑๔

คงความเป็นไทยไว้ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรให้ความช่วยเหลือพวกเสรีไทยและสะสมกำลังไว้เพื่อเตรียมรบกับญี่ปุ่นในขั้นสุดท้าย ^{๓๗}

ส่วนวิธีอื่น ๆ ที่รัฐบาลนำมาใช้ต่อต้านญี่ปุ่นนั้น ก็มีหลายแบบเช่น การส่งเสริมทางวัฒนธรรม และนำไปประชาชนสวมหมวกกลมรองเท้า เลิกนุ่งผ้าถุงกะเบน คลอดคนเกณฑ์ให้ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือได้เขียนหนังสือ ทั้งนี้เพื่อมิให้ญี่ปุ่นกลืนชาติไทยในทางวัฒนธรรม ^{๓๘} การเตรียมการจะย้ายเมืองหลวงไปเพชรบูรณ์ และจะขอทรยศจีนอันมีค่าของชาติไปเก็บไว้ที่นั่นในระหว่างสงคราม ก็เป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะใช้เพชรบูรณ์เป็นปราการสุดท้ายในการต่อสู้กับญี่ปุ่น โดยจะได้ถือเป็นข้ออ้างในการนำกำลังทหารไปไว้ที่นั่นได้ กล่าวกันว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ไม่อาจจะชี้แจงกับประชาชนพลเมืองได้ในขณะนั้น ^{๓๙}

พล.อ. เนตร เชมะโยชิน ได้กล่าวถึงสถานการณ์ในสมัยนั้นว่า ...ภาวะการณ์เช่นว่านี้เองที่ทำให้นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น จำต้องกลายเป็นผู้เผด็จการ และคิดค้นคำขวัญขึ้นใหม่ว่า "เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย" เพราะการกระทำใด ๆ ในภาวะการณ์เช่นนั้น รัฐบาลไม่อาจชี้แจงแสดงเหตุผลที่เป็นความจริงแก่ประชาชนอย่างตรงไปตรงมาได้ ^{๔๐} และอีกคนหนึ่งกล่าวว่า

ในทางการทหาร จอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็ได้เตรียมการไว้อย่างหมัดหมัดเหมือนกัน นายทหารชั้นผู้ใหญ่และข้าพเจ้าในฐานะหัวหน้าแผนกที่ ๑ ถูกสั่งให้ไปตรวจภูมิประเทศทางค่านเพชรบูรณ์ เพื่อวางแผนที่จะโอบล้อมบริเวณนั้นเป็นปราการขั้นสุดท้ายสำหรับต่อต้าน

^{๓๗} จรูญ กุวานนท์, หน้า ๔๒๕ - ๔๓๔

^{๓๘} สิริ เปรมจิตต์, หน้า ๒๓๕ - ๒๓๖

^{๓๙} ไทยนอน, ประสพการณ์ ๓๕ ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย (พระนคร : หน่วยงานส่วนจำกัศพรพิทยา, ๒๕๐๔) หน้า ๔๖๑

^{๔๐} พลเอก เนตร เชมะโยชิน, หน้า ๕

กองทัพญี่ปุ่นในกรณีจำเป็น ครั้นแล้ว "แผนการย้ายเมืองหลวงจาก
กรุงเทพฯพระมหานครไปอยู่สู่เพชรบูรณ์หรือสวิตเซอร์แลนด์ของไทย"
ก็ตามมา เพื่อเป็นสาเหตุขอร้องที่จะขนย้ายสรรพกำลังทางทหารและ
ทรัพย์สินากรณีมีค่าของชาติไปรวมไว้ ณ ที่นั้นเสียแต่เนิ่น ๆ ^{๔๑}

งานชิ้นสำคัญอีกชิ้นหนึ่งของรัฐบาลในสมัยนั้นก็คือ การพยายามติดต่อฝ่ายสัมพันธมิตรให้ทราบแผนการของไทย ซึ่งได้โอกาสเหมาะเมื่อกองทัพพายัพของไทยซึ่งได้รับมอบหน้าที่ให้ทำการรุกเข้าไปในแคว้นฉานของพม่า ได้รุกถึงเส้นพรมแดนระหว่างประเทศพม่ากับแคว้นยูนนานของประเทศจีน เมื่อกองทัพทั้งสองฝ่ายตรงกันอยู่ ทางไทยก็ติดต่อกับกองทัพจีนว่า การที่ประเทศไทยต้องเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นนั้นก็เพราะถูกสถานการณ์บีบบังคับ ทางเราจึงอยากจะส่งผู้แทนของเราไปพบกับผู้บัญชาการทหารจีนทางค่านี เพื่อปรับความเข้าใจและเพื่อผูกมิตรกัน ^{๔๒}

ผลของการติดต่อกันระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพจีนนั้น ได้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายไทยเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ^{๔๓}

(๑) จอมพลเจียงไคเช็ค ประธานาธิบดีของประเทศจีน ได้โฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงโดยไม่ว่าประเทศไทยเป็นศัตรูกับประเทศจีน หลังจากการติดต่อกันแล้ว

(๒) ทหารในกองทัพไทยกับกองทัพจีนไม่ต้องปะทะกันด้วยอาวุธ โดยไม่มีทหารเจ็บป่วยและล้มตายเป็นเวลานาน

(๓) ประชาชนที่อยู่ในประเทศไทย เจาะอย่างปึงในกระนครและชนบุรี ได้อยู่อย่างสุขสบายโดยไม่ได้รับภัยทางอากาศประมาณ ๓ ปีเศษ โดยฝ่ายเราได้ขอให้เขาไปตั้งในที่ที่ทหารญี่ปุ่นอยู่ เช่น ทางกาญจนบุรี (รถไฟสายมรณะ) เกาะสีงั้ง และพระตะบอง เป็นต้น

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔ - ๒๐

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒

^{๔๓} พลเอก หลวงหาญสงคราม, ชีวประวัติของพลเอก หลวงหาญสงคราม, อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก หลวงหาญสงคราม ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร, ๒๕๑๒) หน้า ๑๒๔

หลังจากติดต่อกับจีนได้แล้ว ก็เตรียมการที่จะติดต่อกับสัมพันธมิตรต่อไป ก็พอดีกับที่จอมพล ป. ต้องหลุดพ้นจากตำแหน่ง โดยที่แพ้เสียงในสภา เนื่องจากสภาไม่ยอมรับหลักการในพระราชบัญญัติโอนุมัติพระราชกำหนดนครบาลเพรชบูรณ์ กับพระราชบัญญัติโอนุมัติพระราชกำหนดนครบาลบุรีรัมย์ เพราะจอมพล ป. ไม่อาจแถลงแก่สภาได้โดยละเอียด ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงลาออกจากตำแหน่งไป^{๔๔} เมื่อสงครามสงบลงแล้ว โดยที่ฝ่ายอักษะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ไทยก็ต้องยุ่งอยู่กับการป้องกันตนเองให้พ้นจากสภาพประเทศที่แพ้สงคราม การส่งเสริมสิทธิเสรีภาพจึงหยุดชะงักไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าการเข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น และประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกานี้ ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกและการส่งเสริมความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมขึ้นถึงสามทางคือ เกิดขึ้นจากประชาชนที่รักชาติโดยทั่วไปได้รวมกันก่อตั้งหน่วยใต้ดินขึ้นเพื่อทำการต่อต้านญี่ปุ่นอย่างหนึ่ง และเกิดขึ้นจากการส่งเสริมของรัฐบาลโดยตรง โดยใช้อังกฤษและอเมริกาเป็นเป้าหมายในการโจมตีในขณะที่ทำการปลุกใจประชาชนให้รักชาติ มีความสามัคคีกัน และให้เชื้อเพลิงรัฐบาลไปพร้อมกันด้วย ซึ่งทำได้โดยเปิดเผยในฐานะเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น แต่โดยแท้จริงแล้วรัฐบาลก็ได้หวังผลโดยทางอ้อมไว้ด้วย คือพยายามรวมความสามัคคีของประชาชนไว้เพื่อจะนำมาเป็นพลังที่จะต่อสู้กับญี่ปุ่นเองในยามจำเป็น

นอกจากการส่งเสริมความรู้สึกชาตินิยมโดยตรงแล้ว รัฐบาลยังได้ส่งเสริมโดยทางอ้อมเพื่อมิให้ญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจอยู่ในขณะนั้น เข้ามากลืนชาติเราได้ โดยพยายามฟื้นฟูและส่งเสริมในทางวัฒนธรรม และภาษา เพื่อที่ถกกันมิให้ญี่ปุ่นนำเอาภาษาและวัฒนธรรมของคนเขา มาเผยแพร่แก่คนไทย นอกจากนั้นยังพยายามชักชวนภริครอนกำลังของญี่ปุ่นอย่างลับ ๆ อยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เตรียมพร้อมและแสวงหาชัยภูมิที่จะต่อสู้ด้วย จากหลักฐานที่กล่าวมาจึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นอย่างแน่ชัดว่า การเข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดลัทธิชาตินิยมในประเทศไทยขึ้นในสมัยนั้น

๒.๓ การมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีน ถึงแม้ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนว่า ชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยได้เข้ามามีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก จนกระทั่งถึง

^{๔๔} วิเทศกรณีย์, ยุคหมิ่นพี, (พระนคร : โอเคียนการพิมพ์, ๒๕๐๑) หน้า

สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการใช้นโยบายอาณานิคม เพื่อลดอิทธิพลของชาวจีนลง แต่หลังจากสมัยนี้แล้วก็ไม่มีการเข้มงวดกวดขันกับชาวจีนอีก จนกระทั่งถึงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อปลายปี พ.ศ.๒๔๘๑ จึงได้มีการนำเอาลัทธิอาณานิคมมาใช้อีกครั้งหนึ่ง และได้มีการต่อต้านและพยายามลดอำนาจทางเศรษฐกิจของชาวจีนโดยตรง

ในระยะปี พ.ศ.๒๔๗๗ ถึง ๒๔๘๔ นั้น จำนวนชาวจีนในประเทศไทยทั้งที่เป็นชาวจีนต่างดาวและท้าวจีนโดยวัฒนธรรมมีจำนวนถึง ๒,๕๐๐,๐๐๐ คน^{๔๕} ในขณะที่ปัญหาชาวจีนมีอยู่มากมายหลายอย่าง แต่ปัญหาที่สำคัญเป็นอันดับแรกก็คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ตามความรู้สึกของคนไทย ชาวจีนเป็นชนหมู่นหนึ่งที่รัฐบาลได้ต้อนรับให้เข้ามาอาศัยอยู่ และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาก็ได้แทรกซึมเข้าแย่งอาชีพคนไทยจากงานทางด้านฝีมือและค้าปลีก และเข้าผูกขาดแสวงหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจจากคนไทย โดยขายของที่จำเป็นในการครองชีพหวบราคาอันสูงและบังคับซื้อข้าวที่ปลูกโดยคนไทยในราคาต่ำ ถ้าไรที่คนจีนหาได้นี้ก็ถูกส่งไปยังเมืองจีน ซึ่งเท่ากับการสูญเสียความมั่งคั่งไปจากประเทศไทยโดยไม่มีที่สิ้นสุด ชาวจีนจะไม่รีรอเลยที่จะคิดสินบนข้าราชการ เพื่อรักษาสถานะทางเศรษฐกิจของตน ซึ่งผลก็คือเป็นการบ่อนทำลายประสิทธิภาพและศีลธรรมของข้าราชการ ความพยายามที่จะออกกฎหมายควบคุมครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาวไทยก็ใช้ได้ผลเพียงบางส่วน เพราะชาวจีนมีความสามารถในการหลีกเลี่ยงและปิดบัง^{๔๖}

ความสำเร็จในทางการค้าของชาวจีน นอกจากเกิดจากความสามารถส่วนบุคคลและการทำงานอย่างหนักแล้ว แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ช่วยสนับสนุนก็คือ การรวมกำลังกันเป็นองค์การทางเศรษฐกิจและสังคม ชาวจีนเรียนรู้ถึงคำว่า "สามัคคีคือพลัง" ได้ดีกว่าชนชาติอื่น ๆ^{๔๗} มีการก่อตั้งสมาคมทางการค้ามากกว่า ๓๐ สมาคมในหมู่พ่อค้าและนักธุรกิจชาวจีนในกรุงเทพฯ เช่น สมาคมพ่อค้าชาว สมาคมหนังสือพิมพ์ สมาคมพ่อค้าปาก และสมาคมแพทย์จีน เป็นต้น สมาคมเหล่านี้รวมกลุ่มกันในทางการค้า ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ชาวจีนอพยพ แจ่งชาวหาง

^{๔๕} G. William Skinner, p. 181

^{๔๖} Richard J. Coughlin, Double Identity : The Chinese in Modern Thailand, (Hong Kong University Press, 1960) p. 2

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒

การค้า ให้คำแนะนำความเข้มแข็งและนโยบายในทางเศรษฐกิจ ป้องกันไม่ให้มีการแข่งขันกันโดยไม่จำเป็น และทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างพ่อค้าและรัฐบาลไทย ^{๔๔}

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ทำให้ชาวจีนเข้ามามีอิทธิพลในทางการค้าในประเทศไทย ยิ่งขึ้นทุกที จนกล่าวได้ว่าธุรกิจทางการค้าส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของคนจีนเกือบทั้งสิ้น จนสามารถเอาชนะพ่อค้าตะวันตกได้ ประกอบกับคนไทยส่วนมากนิยมเข้ารับราชการ เพราะไม่มีอุปนิสัยในทางการค้าอย่างชาวจีน จึงทำให้อิทธิพลทางการค้าของชาวจีนเพิ่มขึ้น ในขณะที่คนจีนมักจะเริ่มต้นจากกิจการเล็ก ๆ ก่อนแล้วจึงขยายไปสู่กิจการที่ใหญ่โตขึ้น คนไทยก็มักจะเริ่มค้นคว้ากิจการใหญ่โตเสียก่อน แล้วจึงค่อยขอลงมาในเมื่อไม่สามารถดำรงต่อไปได้ ความแตกต่างกันในอุปนิสัยและวัฒนธรรมทำให้เป็นคู่แข่งคนจีนในอันที่จะสามารถควบคุมการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศไทยไว้ได้ ^{๔๕}

การที่จีนเข้ามามีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจมาก จึงทำให้คนไทยเริ่มไหวตัวขึ้น โดยเฉพาะในสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงครามเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกนี้ เห็นว่าอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีนอาจจะนำไปสู่การมีอิทธิพลในค่านอื่น จึงได้นำเอานโยบายชาตินิยมมาใช้ในการต่อต้าน เพื่อหาทางข้อย่างเอาเศรษฐกิจที่อยู่ในมือจีนมาเป็นของคนไทย มีการกล่าวคำปราศรัยชักชวนให้ใช้สินค้าไทย เพิ่มภาษีพ่อค้าและออกประกาศใช้พระราชบัญญัติการค้าไร เกินควร เพื่อให้พ่อค้าปลีการะภาษีให้แก่ประชาชน เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การที่ชาวจีนเข้ามามีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจได้เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดลัทธิชาตินิยมขึ้น โดยทำให้ทางรัฐบาลต้องกำหนดมาตรการขึ้นมาเพื่อสกัดอิทธิพลในทางเศรษฐกิจของคนจีน และพยายามส่งเสริมความรู้สึกชาตินิยมขึ้นในหมู่คนไทย

๓. การใช้นโยบายลัทธิชาตินิยม

กล่าวได้ว่า ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรกนี้ เป็นสมัยที่นำเอานโยบายลัทธิชาตินิยมมาใช้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะตัวนายกรัฐมนตรีเองเห็นความสำคัญของ

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒

^{๔๕} บุพเรศ มิลลิแกน, หน้า ๗๖

ลัทธินี้ ในอันที่จะนำมากระตุ้นให้ประชาชนมีความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และในขณะนั้นมีนักชาตินิยมที่สำคัญคนหนึ่งคือ หลวงวิจิตรวาทการ เป็นผู้คอยให้แนวความคิดที่จะนำมาใช้ให้ได้ผลในการจูงใจประชาชน ซึ่งเมื่อทำได้สำเร็จแล้วก็จะทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมั่นคงขึ้น และยังอาจนำพลังร่วมของประชาชนไปใช้ประโยชน์ในทางอื่นต่อไปอีก เช่น ในการให้ความสนับสนุนรัฐบาล เรียกรอกราคาเงินจากฝรั่งเศส และใช้ในการต่อต้านชาวจีนซึ่งกำลังมีอำนาจในทางเศรษฐกิจอยู่ในประเทศไทย ประกอบกับในเวลาต่อมาได้เกิดสงครามโลกครั้งที่สองขึ้น สถานการณ์ที่บีบบังคับทำให้รัฐบาลไทยต้องยอม เป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ทำให้ความรู้สึกในทางชาตินิยมมีมากขึ้น โดยคนไทยบางกลุ่มได้พยายามต่อต้านญี่ปุ่นอย่างลับ ๆ โดยดำเนินการทางใต้ดิน ในขณะที่รัฐบาลเองก็พยายามปลุกฝังความรักชาติ นิยมชาติให้กับคนไทยโดยทั่วไปอย่างระมัดระวัง เพื่อมิให้ญี่ปุ่นไหวตัวว่าไทยคิดต่อต้าน ทำให้ไทยเอาตัวรอดมาได้โดยไม่ต้องเสียหายยับเยินดังที่ใครกล่าวมาแล้วนั่นเอง

นโยบายการส่งเสริมลัทธิชาตินิยมในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามนี้ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่จอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรี วิธีดำเนินการที่เป็นหลักใหญ่ก็คือ ส่งเสริมความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทยด้วยวิธีการต่าง ๆ และต่อต้านบริกรอนอำนาจและอิทธิพลของชาวจีนลง

๓.๑ ส่งเสริมความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทย ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีนี้ มีการส่งเสริมลัทธิชาตินิยมมากกว่าในสมัยอื่น ทั้งนี้เพราะหลวงพิบูลสงครามมีความเห็นต่อไปอีกว่า ควรจะได้มีการก่อตั้งลัทธิชาตินิยม เพื่อเป็นการจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นวิธีการสร้างความนิยมทางการเมือง แบบยึดถือตัวบุคคลที่เป็นผู้นำของประเทศ...^{๕๐} ทำให้มีลักษณะค่อนข้างไปในทางเป็นเผด็จการ ทั้งนี้เพื่อจะรวมกำลังของคนไทยให้สามัคคีกันไว้

✓ การส่งเสริมลัทธิชาตินิยมในหมู่คนไทย ที่เห็นได้ชัดแจ้งคือ การเปลี่ยนชื่อประเทศเสียใหม่จากสยามเป็นไทย การให้ประกวดแต่งเพลงชาติ และการแต่งบทเพลงและบทละครปลุกใจต่าง ๆ เผยแพร่ทางสื่อมวลชน ตลอดจนการชักชวนให้สวมหมวก ใตุงวงกะเบน และคำขวัญต่าง ๆ เช่น "มาลานำไทยไปสู่มหาอำนาจ" และ "เชื่อผู้นำชาติพันธุ์" เหล่านี้ล้วนเป็นการกระทำเพื่อรวมพลังของคนไทยทั้งสิ้น

^{๕๐} ประจวบ ทองอุไร, พรรคการเมืองไทย, (พระนคร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, ๒๕๐๔) หน้า ๕๑

๓.๑.๑ การ เปลี่ยนชื่อประเทศ ความคิดในการ เปลี่ยนชื่อประเทศนี้ นับว่า เป็นของหลวงวิจิตรวาทการ ทั้งนี้โดยประสงค์จะให้ความหมายไปในทางแสดงความยิ่งใหญ่ ของประเทศชาติ ตามที่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ จึงได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญว่าด้วยชื่อ ประเทศเสียใหม่จากสยาม เป็นไทย^{๕๑}

การแก้ไข เปลี่ยนชื่อประเทศนี้ได้เข้าสู่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่พฤหัสบดี ที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๘๒ ปรากฏข่าวในหนังสือพิมพ์เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๘๒ มีความว่า "เมื่อสภาได้พิจารณาครบถ้วนทุกมาตราแล้ว ประธานสภา ได้ให้มีการลงมติในวาระที่ ๓ ซึ่งปรากฏว่าในจำนวนสมาชิกที่ไปประชุม ๑๕๘ นาย รวมทั้งประธานสภาด้วย ได้ลงมติกันทุกคน ว่าให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขนี้เป็นกฎหมายบังคับได้ เป็นอันว่าต่อแต่นี้ไปคำว่า "สยาม" จะได้สูญสิ้นไปอย่างเด็ดขาด และคำว่า "ไทย" จะต้องมีแทนที่ต่อไป"^{๕๒}

ในที่สุทธรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมคำว่าคัวยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒ ก็ได้ออก ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีความว่า

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรเรียกนามประเทศให้คง ตามชื่อเชื้อชาติ และความนิยมของประชาชน จึงได้ให้เรียกนามประเทศนี้ว่า ประเทศไทย และบทแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นใดซึ่งใช้ คำว่าสยาม ให้ใช้คำว่าไทยแทน^{๕๓}

ดังนั้นชื่อประเทศของเราจึงได้เปลี่ยนมาเป็นประเทศไทย และใช้นามนี้จนเป็นที่ รับรองแพร่หลายในนานาประเทศมาจนปัจจุบันนี้ ซึ่งนับว่าเป็นนโยบายก้าวแรกของรัฐบาลในการ เสริมสร้างลัทธิชาตินิยมในหมู่คนไทย โดยจะตั้งความจงรักภักดีของประชาชนซึ่งเดิม เคยมีศูนย์ รวมอยู่ที่องค์พระมหากษัตริย์นั้น มารวมอยู่ที่ประเทศชาติแทนที่ การเรียกนามประเทศใหม่ก็เพื่อ

๕๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐ - ๕๑

๕๒ หนังสือพิมพ์รายวันศรีกรุง, ฉบับประจำวันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๒

๕๓ "รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมคำว่าคัวยนามประเทศ" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๔๘๒, หน้า ๕๔๐ - ๕๔๑

กระตุ้นใจประชาชนให้มีความภาคภูมิใจในประเทศชาติของตน ระลึกถึงความ เป็นอิสระและ ความยิ่งใหญ่ของประเทศชาติที่เคยมีมาแต่อดีต เมื่อเกิดความนึกเหนี่ยวรั้งกันก็จะก่อให้เกิด ความสามัคคีกันในหมู่ประชาชน ซึ่งจะ เป็นพลังที่จะช่วยให้รัฐบาลมีฐานะมั่นคงต่อไปเช่นกัน

๓.๑.๒ การจกัใหม่การประกวดแข่ง เพลงชาติขึ้นใหม่ เพลงชาติเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทุกประเทศต้องมีเป็นสัญลักษณ์ของประเทศตน เพลงชาติของไทยเรานั้นได้มีกำเนิดมาตั้งแต่ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๕ คือภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เพลงชาติในครั้งนั้น จุนวิจิตรมาตราว (สง่า กาญจนาคพันธ์) เป็นผู้ ประพันธ์เนื้อร้อง พระเจนศุริยางค์ (นิติ วาทยะกร) เป็นผู้ประพันธ์ทำนอง ซึ่งใช้ร้องกันมา เป็นเวลา ๒ ปีเศษ คณะรัฐมนตรีอันมีจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีมติให้ เปลี่ยนเพลงชาติเสียใหม่ โดยให้มีการประกวดเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๒ คำประกาศมีข้อความดังนี้

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาและลงมติว่า บัดนี้ประเทศสยาม ได้เปลี่ยนชื่อว่าเป็นประเทศไทยแล้ว (รัฐนิยมฉบับที่ ๑ "ประเทศสยาม" เปลี่ยนเป็น "ประเทศไทย" เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒) ดังนั้น จึงสมควรจะให้มีเนื้อร้องเพลงชาติขึ้นใหม่ และโดยเหตุที่เพลงชาติ เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเป็นการแสดงความ เป็นเอกราชของชาติไทยอย่างหนึ่ง จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ในการประดิษฐ์เนื้อร้องเพลงชาติขึ้นใหม่ด้วย สำนักงานโฆษณาการจึง ขอประกาศให้แต่งเนื้อร้องเพลงชาติเข้าประกวด^{๕๔}

ในระเบียบการประกวดตอนหนึ่งกำหนดไว้ว่า ...มีถ้อยคำไพเราะ และปลุกใจ ให้ชาวไทยบังเกิดความรักชาติ ซึ่งเร้าใจให้เกิดความคึกคักในชาติประเทศด้วย จะเห็นได้ว่า

^{๕๔} สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร, ประเพณีไทยโบราณ (พระนคร : ไม่ปรากฏ โรงพิมพ์และ พ.ศ.ที่พิมพ์) หน้า ๒๑๓ - ๒๑๔

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๔

ในประกาศชักชวนให้แต่งเพลงชาติเข้าประกวดนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนถึงการส่งเสริมความรู้สึก
 ชาตินิยมในหมู่คนไทย คือกำหนดว่าในเนื้อเพลงนั้นจะต้องปลุกใจให้คนรักชาติ ตื่นเต้นในชาติ
 ของตน ดังนั้น การที่รัฐบาลจัดให้มีการประกวดแต่งเพลงเกิดขึ้นใหม่ จึงเท่ากับเป็นการปลุก
 ให้คนไทยตื่นตัวในอันที่จะแสดงความรักชาติขึ้นโดยทั่วหน้ากัน ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการส่งเสริมชาติ-
 นิยมที่ให้ได้ผลประการหนึ่ง

๓.๑.๓ บทเพลงและบทละครปลุกใจ บทเพลงและบทละครที่มีห้วงทำนองปลุก
 ใจให้คนไทยตื่นตัวที่จะรักชาติไทย และรวมชาติไทยเข้าด้วยกันเกิดขึ้นมากในระยนี้ โดยหลวง-
 วิจิตรวาทการ นักชาตินิยมคนสำคัญของประเทศไทยเป็นผู้ประพันธ์. ซึ่งนับว่าได้ผลดีเพราะบท-
 ละครและบทเพลงเป็นที่นิยมและจดจำกันต่อมา อย่างเช่นเรื่อง เลือดสุพรรณ ราชมนู พระเจ้า-
 กรุงธนบุรี ศักดิ์กลาง เจ้าหญิงแสนหวี มหาเทวี น่านเจ้า อนุสสาวรีย์ไทย ฯลฯ ในบทละครทุก
 เรื่องของหลวงวิจิตรวาทการจะต้องมีข้อความปลุกใจให้รักชาติ เสียสละเพื่อชาติเสมอ ตลอดจน
 บทเพลงภายในเรื่องก็เช่นกัน เจาะที่ยังเป็นที่ยอมรับและจดจำได้จนถึงทุกวันนี้ก็มีมากมาย ซึ่งจะ
 ยกตัวอย่างให้ดูพอเป็นสังเขป เช่น เพลงรักเมืองไทยในบทละครเรื่องราชมนู ซึ่งเพลงนี้ใน
 ปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยม และสถานีวิทยุกระจายเสียงยังนำมาเปิดให้ประชาชนฟังอยู่บ่อยครั้ง เนื้อ-
 เพลงรักเมืองไทยมีดังนี้ ^{๕๖}

รักเมืองไทย	ธูชาติไทย
พุ่มารุงให้รุ่งเรือง	สมเป็นเมืองของไทย
เราชาวไทย	เกิดเป็นไทย
ไม่เคยอ่อนน้อม	ตายเพื่อไทย ๆ
ศักรูใจกล้า	เราไม่ยอมแพ้ใคร
เจ้าชมเหงไทย	มาแต่ทิศใด
	คงได้เห็นดี

และ เพลงรักชาติ ซึ่งบางคนอาจจะจำไม่ได้ว่าอยู่ในละครเรื่องอะไร แต่จำเพลงและทำนอง
 ได้แม่นยำ คือ ^{๕๗}

^{๕๖} พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ, "ราชมนู" วิจิตรวรรณคดี (พระนคร :
 โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๔๔๔) หน้า ๑๐๐

^{๕๗} หลวงวิจิตรวาทการ, "เจ้าหญิงแสนหวี", หน้า ๒๗๘

ความรักอันใด	แม่รักแม่ไท่	ยังไม่ยั้งยั้ง
เชนรักคู่รัก	แม่รักคิ่งก๊ฉิน	
ยังอาจชมชื่น	ชั้นใดภายหลัง	
แต่ความรักชาติ	รักแสนพิศวาท	รักสุดกำลัง
ก่อเกิดมานะ	ยอมสละชีวิต	
รักจนกระทั่ง	หมดเลือดเนื้อเรา	
ชีวิตร่างกาย	เราไม่เสียกาย	ตายแล้วก็เขา
ทุกสิ่งยอมคลาด	เว้นแต่ชาติของเรา	
ไม่ให้ใครเช่า	เหยียบย่ำทำลาย	

และในเรื่องมหาเทวี ก็มีตอนหนึ่งกล่าวว่า "พี่น้องชาติไทยทั้งหลาย ชาติของเรา เคยเป็นชาติยิ่งใหญ่มาแต่โบราณกาล แต่เราแตกฉานชานเขินแบ่งแยกไปเป็นบ้านเล็กเมืองน้อย จึงทำให้ชาติไทยของเราอ่อนแอลงไป จนชาติไทยต้องทำความพยายามที่จะกลับรวมกันใหม่ เพื่อให้ไทย ได้อิสสรภาพ เพื่อให้ชาติไทยได้เป็นไทยสมบูรณ์ของเรา...."^{๕๘}

ด้วยด้อยค่าง่าย ๆ แต่มีความหมายเร้าใจทำให้เพลงของหลวงวิจิตรวาทการยืนยง มาได้ชานาน ยกตัวอย่างสั้น ๆ ในบางตอนเช่น

"เลือกไทยไหลริน	หวานเย็นคินไว้อือ
ให้โลกรู้ว่าลือ	ว่าเลือกไทยกล้าหาญ..." ^{๕๙} และ
"เมื่อสิ้นชาติสิ้นแผ่นดินก็สิ้นคิด	เรามายอมเสียชีวิตดีกว่าอยู่
ยอมศูนย์ชาติอย่าเป็นทาสของศัตรู	มา, มาสู้, ไว้ลายชาติไทยเรา" ^{๖๐}

บทละครของหลวงวิจิตร ๗ กวีชาวไทย เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่จะรวมไทย เข้าด้วยกัน หรืออาจกล่าวได้ว่านโยบายเรื่องราตินิยมของรัฐบาลได้อิทธิพลมาจากหลวงวิจิตร ๗

^{๕๘} หลวงวิจิตรวาทการ, "มหาเทวี" หน้า ๓๘๓

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖๔

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน

บทละครและบทเพลงของหลวงวิจิตร ำ มักจะกล่าวถึงคนไทยต่างสาขาศาและสีถวณชาวไทยใน
แหลมทองทั้งหมดใ้ได้มารวมเร้าเป็นไทยเดียวกัน เช่น

รวมไทยรวมไทย	รักษาอำนาจชาติไทย
เพลงไทยคนไทย	คว้นน้ำใจมันคง
สามัคคีระหว่างไทยคงไ้โดยล	ไทยทุกคนร่วมทั้งอาถิศาสนา
เสมือนหนึ่งใ้เกิดกำเนิดมา	จากบิตามารตาคคนเดียวกัน
ถ้ารวมไทยใ้สืบทุกถิ่นแคว้น	คงจะ เป็นปึกแผ่นสามารถมัน
ขอใ้ได้ไทยสามัคคีถ้อยกัน	จึงจะจรจรใจไทยใ้รุ่งเรือง ^{๖๖}

และใ้กล่าวใ้โดยแจ้แจ้ก็ใ้

ไทยน้อยไทยใ้ใหญ่	แม้อยู่ห่างไกล	คงเป็นไทยด้วยกัน
ต้องบ่งความดี	ต้องสมานไมกรี	ไมม่ใ้เคียจลันต์
รัถยั้งกว่าสหาย	เพราะเราเป็นสหาย	โศกใ้ถ้อยกัน... ^{๖๖}

และ

แหลมทองไทยเราครองเป็นแดนไทย	แล้วย้ายแยกแตกกันไปเป็นสาขา
ไทยสยามอยู่แม่น้ำเจ้าพระยา	และปิงว้ง, ยมนา, น่าน นที
โง่งสาครไทยใ้ครองครองที่ดิน	สาละวินไทยใ้อยู่อยู่เป็นที่
ไทยอิสรามอยู่ลำนน้ำตาบี่	ตอลงไปไทยใ้มีอยู่เหมือนกัน
ขอขวงเราชาวไทยของแดนทอง	หมายใจปองผูกรัถสมักรมมัน
ไทยสยามมุ่งจิตศคิศัมพันธ์	ผูกโบกรีหัวกันใ้ในแหลมทอง ^{๖๖}

^{๖๖} หลวงวิจิตรวาทการ, "น่านเจ้า", หน้า ๕๖๑ - ๕๖๒

^{๖๗} หลวงวิจิตรวาทการ, "เจ้าหญิงแสนหวี", หน้า ๕๕๐

^{๖๘} หลวงวิจิตรวาทการ, "ถักถาง", หน้า ๖๓๑

นอกจากปลูกความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทยแล้ว บังได้พยายามที่จะรักชาติให้คนจีนรักชาติไทยด้วยเช่นกันในระยะหนึ่ง ถึงจะเห็นได้จากเรื่อง "พระเจ้ากรุงธน" ซึ่งแต่งขึ้นแสดงเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ก็แสดงให้เห็นถึงการที่จีนกับไทยได้ช่วยกันถูกกรุงศรีอยุธยาโดยชาวจีนได้ให้ความช่วยเหลือพระเจ้าตาก และมีบทเพลงที่ขอให้ชาวจีนและชาวไทยปรองดองกันในเพลง "จีนไทยสามัคคี" ดังนี้

ชาติจีน, ชาติไทย
ต้องสงวนความรัก
จะสามานมิตรกัน

มิใช่อื่นใดที่น้องกัน
ต้องสมัครใจมัน
อยู่เสมอไปเออ

แต่โบราณหลายพันปีมาแล้ว
จีนกับไทยมิได้แตกแหว่เป็นอันองที่
ไกรวมแรงรวมใจเป็นไมตรี
ไม่เคยมีข้อวิวาทขาดหยางกัน

เมื่อเมืองจีนมีภัยไทยก็ช่วย
กับคนจีนมาอยู่ด้วยไม่ถกกัน
เมื่อสยามมีภัยรายฉกรรจ์
ไทยกับจีนช่วยกันกู้ชาติไทย

จะผูกมิตรสามัคคีเหมือนพี่น้อง
ชาติทั้งสองจะไม่แยกแตกกันได้
เมื่อคราวสุขก็สนุกเหมือนกันไป
ถึงยามทุกข์จีนกับไทยไม่ทิ้งกัน^{๖๔}

จากตัวอย่างที่ยกมาให้ดูทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมลัทธิชาตินิยมในหมู่ชาวไทยโดยแทรกเข้าไปในบทละครและบทเพลง เพื่อให้ไทยตระหนักในความเปี่ยมไทยของตน และการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมไปกว้างไกลไปจนถึงพยายามจะรวมชาวไทยสาขาอื่นมาเข้ากันด้วย จึงมีบทละครที่แสดงว่าชาวไทยสาขาอื่น ๆ นั้นก็ล้วนเปี่ยมไทยด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งในระยะที่เรียบกรังกินแค้นคืบจาก

^{๖๔} หลวงวิจิตรวาทการ, "พระเจ้ากรุงธน", หน้า ๖๒

ฝรั่งเสสก็เช่นกัน รัฐบาลไทยอาจเฝ้าเห็นว่า ดินแดนต่าง ๆ ของเราที่ต้องตกเป็นของ
ฝรั่งเสสนั้น ก็ล้วนแต่เป็นที่ซึ่งพี่น้องไทยอาศัยอยู่ด้วยความยากลำบาก ควรที่เราจะช่วยให้กลับ
คืนมาเป็นไทยได้ตามเดิม บทละครและบทเพลงของหลวงวิจิตร ำ นับว่ามีอิทธิพลต่อจิตใจของ
คนไทยมากในสมัยนั้น และถึงในปัจจุบันนี้ก็ยังคงอาจนำเอามาใช้ได้ในกิจการปลูกใจประชาชน

๓.๖.๔ รัฐนิยม คำขวัญ และสุนทรพจน์ ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็น
สมัยที่คำขวัญและสุนทรพจน์ปลุกใจให้คนไทยรักชาติมากที่สุด แม้จนกระทั่งการออกเป็นประกาศรัฐนิยม
เพื่อแนะนำคนไทยให้รวมมือสนับสนุนคนไทยด้วยกันเอง และสนับสนุนรัฐบาล คำขวัญที่ติดปากคนไทย
อยู่มากที่สุดและยังจำกันได้อยู่จนทุกวันนี้คือ "เชื้อผู้นำชาติพ้นภัย"^{๖๕} ทั้งนี้เพราะจอมพล ป. พิบูล-
สงครามต้องการพลังรวมของประชาชนมากจนเกือบจะกลายเป็นเผด็จการ การปลุกใจคนไทยมีอยู่
เสมอ อย่างเช่นสุนทรพจน์ที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวปราศรัยกับประชาชนชาวไทยทางวิทยุกระจายเสียง
ในโอกาสที่คิดสมัยแห่งงานฉลองวันชาติและสนธิสัญญา เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๑ ความตอนหนึ่งมีว่า

...ความรักชาติเป็นเครื่องช่วยใจคนในชาติให้มีอำนาจทำกิน
อย่างมั่นคง และนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ชาติได้อย่างรวดเร็ว
ในเรื่องความรักชาตินี้ สำหรับคนไทยมิได้หย่อนกว่าชาติอื่นมาแต่ไหน
แต่ไร หากแต่ชาติของเราได้ถูกผู้อื่นมาช่วยกันทำลายความรักชาติให้
เสื่อมถอยน้อยลง....^{๖๖}

ในเรื่องภาษาและหนังสือของชาติ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นศักดิ์ศรีของชาติประการ
หนึ่ง รัฐบาลนี้ก็ให้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรัฐนิยมฉบับที่ ๘ เรื่องภาษาและหนังสือไทย
ที่หน้าหนังสือเมืองศิ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๓ ดังนี้^{๖๗}

^{๖๕} สนิท เจริญรัฐ, โอวาทอาณาจักร (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
สื่อการสา (แผนกการพิมพ์) ๒๕๐๗), หน้า ๑๕๖

^{๖๖} หนังสือพิมพ์รายวันศรีกรุง ฉบับประจำวันเสาร์ที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๘๖, หน้า ๔

^{๖๗} ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยมฉบับที่ ๘, เรื่องภาษาและหนังสือไทย
ที่หน้าหนังสือเมืองศิ, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๗, วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๓, หน้า ๑๕๖ - ๑๕๗

ด้วยรัฐบาลพิจารณาเห็นว่า การที่ชาติไทยจะคำร้องถาวรและเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
ไปนั้น บ่อมทองให้ภาษาและหนังสือของชาติเป็นส่วนประกอบอันสำคัญ คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติเป็น
เอกฉันท์ให้ประกาศเป็นรัฐนิยมไว้ดังต่อไปนี้

๑. ชนชาติไทย จะต้องยกย่อง เคารพ และนับถือภาษาไทย และต้องรู้สึกเป็น
เกียรติยศในการพูดหรือใช้ภาษาไทย

๒. ชนชาติไทยจะต้องถือว่า หน้าที่ของพลเมืองไทยที่ค้ำประเทศที่หนึ่งนั่นคือ
ศึกษาให้รู้หนังสือไทยอันเป็นภาษาของชาติอย่างน้อยต้องให้อ่านออกเขียนได้ ประการที่สอง
ชนชาติไทยจะต้องถือเป็นหน้าที่อันสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุน แนะนำ ชักจูงให้พลเมืองที่ยัง
ไม่รู้ภาษาไทย หรือยังไม่รู้หนังสือไทยให้รู้ภาษาไทย หรือให้รู้หนังสือไทยจนอ่านออกเขียนได้

๓. ชนชาติไทยจะล่องไม่ถือเอาสถานพิกำเนิด ภูมิภาคำเนาที่อยู่ หรือสำเนียงแห่ง
ภาษาพูดที่แปร่งไปตามท้องถิ่น เป็นเครื่องแสดงความแตกแยกกัน ทุกคนต้องถือว่าเมื่อเกิดมาเป็น
ชนชาติไทย ก็มีเลือดไทยและพูดภาษาไทยอย่างเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างกันในการกำเนิกลาง
ท้องถิ่นหรือพูดภาษาไทยด้วยสำเนียงต่าง ๆ กัน

๔. ชนชาติไทยจะต้องถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีแห่งชาติ ช่วยแนะนำ
ชักชวนกันสั่งสอนผู้ที่ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจหน้าที่พลเมืองดีของชาติได้ให้รู้ ได้เข้าใจในหน้าที่พลเมืองดีแห่ง
ชาติไทย

อนึ่ง ในระยะที่ไทยต้องเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นนั้น นายกรัฐมนตรีพยายามกล่าวคำ
ปราศรัยเพื่อให้ประชาชนมีความผูกพันแนบแน่นอยู่กับชาติและเชื้อพ้งรัฐบาล ดังในสำสันของนายก-
รัฐมนตรีถึงประชาชนชาวไทยคนหนึ่งมีความว่า

การที่ชาติไทยของเราคงเป็นไทยอยู่ตลอดไปสมความปรารถนา
ของเราทุกคนนั้น ลออย่าได้เข้าใจว่าจะสำเร็จโดยอาศัยพึ่งผู้อื่น
ตรงกับข้าม เราต้องคิดพึ่งชาติของตนเองเป็นเบื้องต้น การเช่นนี้จึง
ขอให้พี่น้องทั้งหลายจงมั่นในรัชชนะ ด้วยการช่วยกันปกครองการงาน
ทำงานจริง ๆ ไม่ใช่เพียงแต่การพูดอย่างเดียว ขอให้ทำตามรัฐบาล
แนะนำด้วยความมานะออกตน... ๖๔

และอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า "...ทั้งใครจะขอชวนให้พวกทั้งหลายเข้าไปพิจารณาและปฏิบัติด้วย คือ

- ก. นิยมไทย เพื่อมิให้ไทยนิยมต่างชาติ
- ข. รักชาติไทย เพื่อมิให้ไทยไปรักชาติอื่น
- ค. ชื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของคนไทย เพื่อมิให้ไปชื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของต่างชาติอื่น^{๖๘}

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงสังเขป คำปราศรัยและสุนทรพจน์ ตลอดจนรัฐนิยมบางตอน ที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวกับชนชาวไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้น การส่งเสริมชาตินิยมได้ใช้วิธีถ่ายทอดจากผู้นำประเทศเข้าสู่ประชาชนโดยการกล่าวคำปราศรัย สุนทรพจน์ กำหนดคำขวัญต่าง ๆ ตลอดจนออกเป็นประกาศทางราชการว่าควรถือนิยมต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว

๖๘ การต่อต้านชาวจีน หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา รัฐบาลไม่เคยจะให้ความสนใจต่อชาวจีนนัก เพราะเหตุที่การเมืองยังไม่ค่อยเรียบร้อย นอกจากการควบคุมทางด้านโรงเรียนจีน ซึ่งมีการดำเนินการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ คือการออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖^{๗๐} แต่มีใ้ปฏิบัติอย่างเข้มงวดกวดขันนัก โรงเรียนจีนและนักเรียนจีนจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๖ และ ๒๔๗๗ รัฐบาลจึงได้ออกประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับใหม่เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗^{๗๑} และคราวนี้ใ้ปฏิบัติอย่างเข้มงวดกวดขันขึ้น แต่ในด้านอื่นแล้วก็ยังไม่มีการควบคุมชาวจีนแต่อย่างใด

จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้มีการแสดงปาฐกถาที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางด้านชาตินิยมขึ้น โดยหลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีผู้หนึ่งในคณะรัฐบาล ได้ไปแสดงปาฐกถาเรื่อง "การรวมออสเตรเลียกับเบอร์มัน" ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื้อหาของการปาฐกถานั้นได้กล่าวถึงเรื่องจีนในเมืองไทยด้วย และกล่าวเป็นทำนองว่า ชาวจีนในเมืองไทยนั้นร้ายกว่ายิวในเยอรมันเสียอีก^{๗๒}

๖๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑๗ - ๔๑๘

๗๐ G. William Skinner, p. 228

๗๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๐

๗๒ ประยูรช สิริพิพันธ์, หน้า ๒๓๕

ที่น่าสังเกตุที่สุดก็คือ ปฏิกริยา-ที่มีต่อปรากฏการณ์ เพราะการกล่าวปราศณาของ หลวงวิจิตรวาทการในครั้งนั้น เป็นเสมือนหนึ่งกล่าวแทน เจตนาของรัฐบาลในอันที่จะขมิได้ ราวเงินออกไปจากประเทศ มีนักศึกษาเกินชวอนสนับสนุนหลวงวิจิตรกันขึ้น^{๗๓} แสดงให้เห็นว่า ได้เริ่มมีการกระตุ้น ให้เกิดความรู้สึกเรื่องชาตินิยมขึ้นบ้างแล้ว ผลแห่งการแสดงปราศณาดังนี้ เป็นที่วิสาทหวิจารณ์กันมาก และมีข่าวว่า นายเลียง ไชยกาล จะตั้งกระทู้ตามรัฐบาลในเรื่องนี้ เป็นเหตุให้นายเลียงถูกสมาชิกสภาประเภท ๒ จับตัวไปโยนสะพานหลังสภา ทำให้สมาชิกสภาประเภท ๒ ประท้วงโดยไม่ยอมเข้าร่วมประชุมสภา แต่ในที่สุกักปรับความเข้าใจประนีประนอมกันได้^{๗๔}

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๖ และ นำเอาลัทธิชาตินิยมมาไว้ในหมู่คนไทยมากขึ้น รัฐบาลจึงได้หันมาสนใจชาวจีนซึ่งมีฐานะเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีความสำคัญ และมีบทบาทมากในทางเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้จากกล่าวได้ว่า ความเป็นนโยบายต่อชาวจีน เพื่อสร้างความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทย แทนองในอีกแง่หนึ่ง การที่ จอมพล ป. พิบูลสงครามดำเนินนโยบายต่อชาวจีนก็คงเป็นเพราะพิจารณาเห็นว่า การที่ชาวจีน เข้ามามีเศรษฐกิจของประเทศ จนกระทั่งการประกอบการค้า เกือบทุกชนิดต้องตกอยู่ในมือของชาวจีน เกือบทั้งสิ้นนั้น จะเป็นอันตรายต่อประเทศชาติในอนาคต ทั้งนี้ก็เพราะว่า การเข้ามาอิทธิพลในทาง เศรษฐกิจ ย่อมจะเป็นทางนำไปสู่การมีอิทธิพลในทางการเมืองต่อไป โดยเหตุนี้เอง จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้แสวงหามาตรการบางอย่าง เพื่อแก้ใขสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งได้แก่การ ส่งวน อาชีพให้แก่คนไทย จากที่ดินที่อยู่ของชาวจีน เช่น ทุ่งกวกวดชั้นคือ โรงเรียนจีน หนึ่งสี่พิมพ์ และ สนามต่าง ๆ เป็นต้น

๓.๒.๑ การส่งวนอาชีพให้แก่คนไทย การดำเนินการเพื่อส่งวนอาชีพให้แก่คนไทย นั้นเริ่มด้วยการปลุกใจคนไทยให้ซื้อของของคนไทยด้วยกันเอง เป็นผู้ทำให้เงินนิยมของไทย ในสุนทรพจน์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๖ มีตอนหนึ่งกล่าวว่

เราดอยกัชาติไทยไว้ด้วยการค้าขาย การทำมาหากิน ได้เกิดประโยชน์ แก่คนไทยเราเอง เราต้องเริ่มแข่งขันกับชาวต่างชาติที่ทำการค้าขายอยู่ใน

^{๗๓} Virginia Thompson, Thailand : The New Siam (New York : Paragon Book Reprint Corporation, 1967) p. 98

^{๗๔} ประยุทธ์ สิริพิพันธ์, หน้า ๒๓๕ - ๒๓๖

บ้านของเราเวลานี้ เราคงดูเขาให้ได้ ช่วยกันทุกชุมชนชุมชนของไทย มีคน-
ไทยค้าขายและมีคนไทยเป็นคนซื้อ ไปไต่หาทางค้าขายไทยซื้ออย่างเดียว
เหมือนอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ขึ้นไปลอยไว้อย่างนี้ชาติเราจะต้องสูญพันธุ์อย่าง
ไม่ตองสงสัย แต่การจะสำเร็จได้ดังกล่าวนั้น ย่อมอยู่ที่คนไทยจะช่วยคนไทย
เราเอง สิ่งใดที่ไทยขายไทยทำ เราเป็นคนไทยต้องซื้อของไทยก่อนอื่น
ตองนิยมของไทย ตองดีกว่าของไทยดีกว่าของต่างประเทศเสมอ ถ้าเรา
ห้าโลกดังนี้ อิทธิพลในการห้ามมาหากินและการค้าปัจจุบันนี้ก็จะมีเกิดขึ้น...^{๗๕}

นอกจากคำประกาศรัชกาลแล้ว ยังออกเป็นรัฐนิยมแนะนำชักชวนชาวไทยให้ปฏิบัติ
กล่าวคือ ในรัฐนิยมฉบับที่ ๕ ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๖๖ ได้มีข้อความชักชวนดังนี้^{๗๖}

๑. ชาวไทยพึงพยายามบริโภคแต่อาหารอันปรุงจากสิ่งซึ่งมีกำเนิดหรือทำขึ้นใน
ประเทศไทย
 ๒. ชาวไทยพึงพยายามใช้เครื่องแต่งกายด้วยวัสดุซึ่งมีกำเนิดหรือทำขึ้นในประเทศไทย
 ๓. ชาวไทยพึงพยายามช่วยกันสนับสนุนงานอาชีพการเกษตร พาณิชย์ อุตสาหกรรม
และวิชาชีพของชาวไทยด้วยกัน
 ๔. การค้าสารอุปโภคอันใดที่รัฐบาลหรือชาวไทยจักได้มีขึ้นแล้ว ชาวไทยพึงพยายาม
ใช้และสนับสนุน
 ๕. ชาวไทยอยู่ประกอบการค้าเกษตร พาณิชย์ อุตสาหกรรม งานอาชีพ หรือวิชาชีพอัน
ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐนิยมฉบับนี้ ต้องพยายามรักษามาตรฐาน ปรับปรุงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น และ
ดำเนินกิจการนั้น ๆ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทุกประการ
- ส่วนมาตรการที่กำหนดยกเว้นโดยตรงเพื่อวางข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ และการสงวนอาชีพ
บางชนิดไว้ให้แก่คนไทย โดยการออกกฎหมายต่าง ๆ ขึ้นใหม่บังคับ ได้แก่^{๗๗}

^{๗๕} หอการค้าไทย, ประวัติการค้าไทย, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
นายสง่า วรมงคลี (พระนคร : บริษัทพิมพ์ จำกัด (แบบถาวรพิมพ์) ๒๕๑๑) หน้า ๖๕๕ - ๖๐๐

^{๗๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๕ - ๒๕๘

^{๗๗} กมล จันทรส, อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเล เรียบเรียงจากเรื่องของ Lois

Metchison และ Richard J. Coughlin (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, ๒๕๐๖)
หน้า ๕๕๖ - ๕๕๗

(๑) การตั้งบริษัทชาวไทยในความควบคุมของรัฐบาลด้วยความตั้งใจแน่วแน่ว่าจะทำรายการควบคุมการค้าขายของคนจีนให้สิ้นไป

(๒) กฎหมายสงวนการได้สัมปทานรังนกแก่งค้ำพองของรัฐบาลหรือตัวแทน

(๓) พระราชบัญญัติเกลือและยาสูบ ซึ่งผ่านออกใ้บังคับใช้ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ รวมเอาอุตสาหกรรมเกลือและยาสูบไว้ให้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล

(๔) ข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ ห้ามไม่ให้สาวกลางค้าขายของภายในบริเวณกระทรวงและภายในบริเวณของโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพฯ

(๕) กฎหมายควบคุมอุตสาหกรรมการค้าสัตว์ ความประสงค์ในการออกกฎหมายฉบับนี้ ก็เพื่อควบคุมการค้าสัตว์ และการขายเนื้อสัตว์ให้อยู่ในเมืองของคนไทย

(๖) กฎหมายจำกัดการขัมกรถรับจ้างให้เป็นผู้ที่มีสัญชาติเป็นไทยเท่านั้น ตั้งแต่ออกใ้บังคับกฎหมายฉบับนี้เป็นต้นไป ทางกรมของรัฐบาลจะไม่ออกใบอนุญาตให้คนต่างด้าวขัมกรถรับจ้างสาธารณะ รถประจำทาง และรถรับจ้างบรรทุกอีกต่อไป

(๗) พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติฉบับนี้จำกัดให้เจ้าของเรือที่ทำการค้าอยู่ภายในน่านน้ำไทย ต้องมีสัญชาติเป็นไทย หรือถ้าเป็นบริษัทก็ต้องเป็นบริษัทไทย ซึ่งมีหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นส่วนมากเป็นไทย ตามกฎหมายกำหนดไว้ด้วยว่า จะต้องมีส่วนเรือที่มีสัญชาติไทย ไม่น้อยกว่า ๗๕ เปอร์เซ็นต์ของลูกเรือทั้งหมด

(๘) พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๕๖ สงวนสิทธิในการจับปลาในเขตน่านน้ำไทยไว้ให้แก่ผู้ที่มีสัญชาติเป็นไทยโดยเฉพาะเท่านั้น

(๙) พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นพระราชบัญญัติที่มุ่งจะให้รัฐบาลเข้าควบคุมวิธีและตลาดของน้ำมันแก๊สโซลีนและน้ำมันหล่อลื่นต่าง ๆ ทั่วพระราชอาณาเขต

หลังจากนั้นแล้วก็ไม่มีการจำกัดอำนาจในทางเศรษฐกิจของคนต่างด้าวออกมาใ้ไกล จนกระทั่งสงครามโลกเราขึ้นรุนแรงในปีต่อมา ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๕๔ จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๕ ไทยซึ่งยอมเข้าเป็นพันธมิตร กับญี่ปุ่นก็ได้นำเอาวิธีการชาตินิยมมาใ้ไกล โดยเริ่มวางข้อจำกัดในทางเศรษฐกิจต่อไป โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพอิสระและวิชาชีพไว้สำหรับเฉพาะคนไทย พุทธศักราช ๒๔๕๕ อัน ซึ่งมีทั้งหมดถึงยี่สิบเจ็ดชนิด สงวนไว้ให้คนไทยโดยเฉพาะ^{๓๕} ราชการอาชีพที่สงวน

^{๓๕} "พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพอิสระและวิชาชีพไว้สำหรับเฉพาะคนไทย พุทธศักราช ๒๔๕๕", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕ ตอนที่ ๗๔, ๕ มิถุนายน ๒๔๕๕, หน้า ๑๖๖๑ - ๑๖๖๕

ไว้ให้นักโทษนี้ ส่วนใหญ่เพื่อติดกันผู้ประกอบการค้าชาวจีนโดยตรง

๓.๖.๒ การจำกัดถิ่นที่อยู่ของคนจีน นอกจากจะเฝ้าพยายามติดกันคนจีนในทางเศรษฐกิจดังกล่าวแล้ว รัฐบาลยังเฝ้าทำการเข้มงวดกวดขันกับชาวจีนอพยพมากขึ้น โดยมีการประกาศในจังหวัดที่สำคัญ ๆ ทางยุทธศาสตร์เป็นเขตหวงห้ามที่ชาวจีนจะมาก่อตั้งถิ่นฐานอยู่ไม่ได้ โดยเริ่มตั้งแต่ปี ๒๔๕๕ รัฐบาลได้เฝ้านโยบายจำกัดการตั้งถิ่นฐานเข้ามาหาถิ่นของชาวจีน โดยประกาศในจังหวัด ลพบุรี ปรางค์บุรี สัตหีบ และห้องที่อื่น ๆ ทางภาคตะวันออกเลียบเหนืออีก ๖ - ๗ แห่งเป็นเขตหวงห้าม ซึ่งถ้าห้องที่ใดถูกกำหนดเป็นเขตหวงห้ามแล้ว ชาวจีนจะตั้งถิ่นฐานอยู่ไม่ได้ ที่อาศัยอยู่แล้ว ก็ต้องอพยพออกไปภายใน ๕๐ วัน^{๔๘}

ต่อมาในปลายเดือนมกราคม ๒๔๕๕ รัฐบาลได้ประกาศให้ ๖ จังหวัดทางภาคเหนือเป็นเขตหวงห้ามเพิ่มขึ้นอีก จังหวัดเหล่านี้ได้แก่จังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ และจังหวัดอุตรดิตถ์ ชาวจีนจำนวนหลายพันคนจะต้องอพยพออกไปภายในเดือนเมษายน ในบางจังหวัดชาวจีนไ้รับแจ้งล่วงหน้าเพียง ๘ อาทิตย์เท่านั้น ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวจีนในจังหวัดดังกล่าวเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะรัฐบาลได้ประกาศเขตหวงห้ามพร้อมกันในหลายจังหวัด ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน^{๔๙}

อย่างไรก็ตาม บัราราชการจังหวัดเหล่านั้นได้ปฏิบัติต่อชาวจีนด้วยความเห็นอกเห็นใจ ตัวอย่างเช่นบุราราชการจังหวัดเชียงใหม่ยอมยกเว้นหึ่งมีกรรม ผู้ไร้ความสามารถ คนสูงอายุน และผู้ซึ่งมีบุรกำลังรับราชการทหารในกองทัพไทย หรือกำลังรับราชการอยู่ ผู้อพยพเหล่านี้บางกลุ่มก็ย้ายเข้าไปอาศัยอยู่ในจังหวัดที่ห่างไกลและไม่ได้ออกประกาศเป็นเขตหวงห้าม แต่ชาวจีนส่วนใหญ่อพยพลงมาทางใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก สวรรคโลก และกรุงเทพฯ^{๕๐}

^{๔๘} อจัตถิชย์ บุรุษพันธ์, "ชาวจีนในประเทศไทยกับปัญหาการค้าเบี่ยง" วารสารสังคมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๓,

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๐

^{๕๐} G. William Skinner, p.275

การจำกัดถิ่นที่อยู่นี้เป็นนโยบายชาตินิยมที่แน่วแน่ของรัฐบาลที่ไม่ต้องการให้
ชาวจีนมีอิทธิพลอยู่ในจังหวัดที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เพราะเกรงจะเป็นอันตรายแก่ประเทศ
ไทย แต่ก็เป็นการเสียใจในข้อที่ว่าโอกาสความไม่พอใจให้ชาวจีนที่ประสบความเดือดร้อนเป็นจำนวนมาก
และทำให้ชาวจีนที่อยู่ตามจังหวัดเหล่านั้นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ มากขึ้น และก็ยังคุมอำนาจทาง
เศรษฐกิจไว้ได้อีก ดังที่เห็นกันอยู่ในทุกวันนี้

๓.๖.๓ เขม็งวตถกวทซันทอโรงเรียนจีน หนังสือพิมพ์ และสมาคมต่าง ๆ โรงเรียน
เรียนเป็นสถานที่อบรมสั่งสอน ซึ่งอาจจะปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนได้ง่ายที่สุด หนังสือพิมพ์เป็น
สิ่งตีพิมพ์เผยแพร่ไปคนหมู่มาก ซึ่งอาจจะดึงจิตใจให้โน้มเอียงเห็นพ้องด้วยกับสิ่งที่หนังสือพิมพ์เสนอ ใน
ขณะเดียวกันสมาคมก็เป็นแหล่งบริการที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ และอาจ
เป็นแหล่งสร้างมติดิสการณะในชุมชนชนชาวจีนได้เป็นอันมาก นับตั้งแต่เปลี่ยนการปกครองเป็นต้นมา
รัฐบาลมิได้เอาใจใส่ดูแลอย่างทั่วถึง ทำให้โรงเรียน หนังสือพิมพ์ และสมาคมของชาวจีนมีวิส
ระอย่างกว้างขวาง ในอันที่จะนำความรู้คิดในทางชาตินิยมมาเผยแพร่แก่เยาวชนและชาวจีนในประ
เทคไทย

ทางด้านโรงเรียนนั้น หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ สิ้นสุดลงแล้ว จำนวนโรงเรียน
จีนในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นเป็น ๔๔ โรงเรียนในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ เป็น ๖๘๘ โรงเรียนในปี พ.ศ. ๒๔๙๑
และเพิ่มเป็น ๖๙๑ โรงเรียนในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ นั้นมีนักเรียนจีนถึง ๙,๙๖๖ คน
ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนจีน^{๔๖}

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีนี้ รัฐบาลได้ทำการแบ่งว
กวดขันต่อโรงเรียนจีนเป็นกรณี ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ นั้นมีโรงเรียนจีนทั่วประเทศถึง ๖๘๘ โรงเรียน
โรงเรียนเหล่านี้ได้เลิกกิจการไปเอง ๕๑ โรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการสั่งปิดในระหว่างปี
๒๔๘๑ - ๒๔๘๓ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. ๒๔๘๕ รวม ๖๘๖ โรงเรียน เมื่อสงคราม
โลกครั้งที่ ๒ เกิดขึ้นนั้น ไม่มีโรงเรียนจีนเหลืออยู่ นอกจากโรงเรียนเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง มีชื่อภาษาไทย
ว่า "โรงเรียนจีนวิทยา" เจ้าของ ผู้จัดการ และครูใหญ่เป็นคนไทย ต่อมาได้โอนกิจการให้สยาม
แท็จัวแห่งประเทศไทยดำเนินการ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "โรงเรียนโลกวิทยา"^{๔๗}

^{๔๖} G. William Skinner, p. 227

^{๔๗} ยูงเรศ มิสสิแกน, หน้า ๕๐

สำหรับสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนจีนถูกสั่งปิดนี้อยู่หลายประการ สรุปรวมสาเหตุได้

ดังนี้คือ^{๔๔}

(๑) ไม่ครูทำการสอนโดยไม่ได้รับอนุญาต

(๒) ใช้แบบเรียนที่ใบได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ และทำการสอนไม่ตรงตามตารางสอน โดยมากสอนแต่ภาษาจีน ส่วนวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทยไม่สอนหรือสอนแต่น้อย

(๓) รวบรวมหรือเปิดบังเด็กในเขตพียงคัม คืออายุระหว่าง ๘ - ๑๕ ปี ซึ่งอยู่ในเขตที่ต้องเรียนอยู่ในวันประถมศึกษาภาคบังคับที่ไม่มาเล่าเรียนตามปกติ โดยส่งเวลาเรียนในบัญชีเรียกชื่อให้เป็นการมาเรียน

(๔) มีการรวบรวมสิ่งสอนเด็กจีนให้แก่เด็กทั้งคนไทยและประเทศไทย

(๕) ใช้สถานที่สองโรงเรียนเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่สมควรแก่การศึกษาของโรงเรียน

(๖) บางโรงเรียนมีห้องและประตูทางเข้าออกสลับซับซ้อน เป็นการยากที่เจ้าหน้าที่จะเข้าตรวจตราได้ทั่วถึง และโรงเรียนในท้องที่ซ่อนเร้นเป็นที่แอบสอนวิชาที่ต้องห้าม เช่น ซอนลัทธิการเมือง ชาตินิยม หรือเป็นที่หลบซ่อนของครูเดือนที่ไม่ได้มาขอจดทะเบียน ในเมื่อเจ้าหน้าที่ไปตรวจหรือมีทางลับให้ครูเดือนเหล่านั้นหลบหนีออกนอกโรงเรียนไปได้

(๗) บางโรงเรียนที่สอนทั้งแผนกประถมศึกษา (รับเด็กในเขตพียงคัมได้) และแผนกจีน (รับเด็กในเขตพียงคัมไม่ได้) ทางโรงเรียนได้พยายามเลี้ยงเอาเด็กในเขตพียงคัมที่รับไว้ไปเรียนทางแผนกจีน

ในคานหนังสือพิมพ์นั้น หนังสือพิมพ์จีนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการกระตุ้นให้ชาวจีนในประเทศไทยมีความสนใจในเรื่องการเมือง เห็นเหตุการณ์ของชาวจีนไปสู่อำนาจอันสนับสนุนหนังสือพิมพ์นั้น ๆ ต่อการ โดยเฉพาะกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมของชาวจีนให้เกิดขึ้น หนังสือพิมพ์จีนซึ่งได้เริ่มมีขึ้นในไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็นผู้ทำหน้าที่อย่างดียิ่งให้แก่อุทมิณฑังในระบอบที่ ดร. ชุนยักเซ็นทำการปฏิวัติ และเป็นผู้ส่งเสริมการต่อต้านญี่ปุ่นของชาวจีนในประเทศไทย เมื่อคราวที่ญี่ปุ่นบุกแมนจูเรียใน

^{๔๔} พิธีชัย รัตนกุล, วิวัฒนาการควบคุมโรงเรียนจีน วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๑๖, หน้า ๕๑ - ๕๔

ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ และโค้วหน่าที่ของทนายอย่างเลมเข็งเรื่อยมา แม้จะถูกบริษัทฯ ปิดไปบ้างก็มีการก่อตั้ง
ขึ้นใหม่โดยผู้จัดทำที่เป็นพวกเดิมเสมอ^{๔๕}

เมื่อเกิดสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นขึ้นอีกในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ หนังสือพิมพ์และผู้นำ ชาวจีน
ในไทยก็ได้ดำเนินการต่อต้านญี่ปุ่นทางการเมือง ที่ว่าสำคัญคือ การโฆษณาชวนเชื่อ การเรียกรอเพื่อช่วย
การรบในประเทศจีน และการมอบคอกกักสินค้าญี่ปุ่น หนังสือพิมพ์ที่เขียนบทความรุนแรงก็ถูกบริษัทฯ สั่งปิด
เล่มเคย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นมาสู่อำนาจ ได้สั่งให้ดำเนินการตรวจ
ค้นโรงพิมพ์จีนหลายแห่งที่สงสัยว่าร่วมมือกับอั้งยี่ในการต่อต้านญี่ปุ่น เอกสารที่ยึดได้แสดงให้เห็นว่ามี
การร่วมมือกันจริง จึงเป็นเหตุให้หนังสือพิมพ์จีนถูกปิดหมด ยกเว้นแต่หนังสือพิมพ์ "จงหยวนเป้า"
แห่งเดียว^{๔๖}

สำหรับสมาคมชาวจีนนั้น กล่าวได้ว่าศูนย์กลางแห่งชีวิตชาวจีนในประเทศไทยนั้นอยู่ใน
กรุงเทพฯ นี้เอง ชาวจีนโดยทั่วไปมักจะมีการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมหรือองค์การต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ตาม
จังหวัดทุกจังหวัด แต่สมาคมที่อยู่ในกรุงเทพฯ นั้นล้วนแต่ใหญ่ ๆ ทั้งสิ้น ทั้งจำนวนสมาชิกและอิทธิพลใน
การได้บริหารอันจำเป็นแก่สมาคมอย่างมีประสิทธิวิธามากที่สุด^{๔๗}

สมาคมที่สำคัญของชาวจีนอาจแยกออกได้เป็น ๔ แบบ ดังนี้คือ^{๔๘}

- (๑) สมาคมกลุ่มภาษาพูด
- (๒) สมาคมอาชีพและธุรกิจ
- (๓) สมาคมการกุศลและศาสนา
- (๔) สมาคมเชื้อสกุลหรือสมาคมแซ่

สมาคมจีนทั้งหมดเหล่านี้ไม่ว่าจะมีลักษณะหรืออยู่ในประเภทใด ย่อมมีภารกิจหรือหน้าที่
ที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ เพื่อบริการในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเจริญถึงขีดสุด
แล้ว สมาคมจีนก็ขยายงานออกไปในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชนชาวจีนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

^{๔๕} บุษเรศ มัลลิกานนท์, หน้า ๑๑๗

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗

^{๔๗} กมล จันทพรสาร, หน้า ๑๓๐ - ๑๓๑

^{๔๘} บุษเรศ มัลลิกานนท์, หน้า ๔๗

เพื่อลบล้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกในเรื่องเรื่องอาชีพจีนในระหว่างขงจื๊อ^{๔๘}

ในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๔๕๒ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการตรวจค้นโรงเรียน โรงพิมพ์ สำนักงานหนังสือพิมพ์ และที่ทำการของสมาคมจีนหลายแห่ง เจ้าหน้าที่ได้ทำการยึดเอกสารเป็นจำนวนมาก ตลอดจนทำการจับกุมชาวจีนเป็นจำนวนหลายร้อยคน^{๔๙}

จึงกล่าวได้ว่า รัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกนี้ เข้มงวดกวาดล้างโรงเรียน หนังสือพิมพ์ และสมาคมจีนมากกว่าในสมัยอื่น นอกจากนั้นก็มีการจำกัดถิ่นที่อยู่และการสงวนอาชีพให้แก่คนไทย ซึ่งเป็นการต่อต้านคนจีนโดยตรง ลอยคูไปกับการส่งเสริมความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทยให้เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งนอกจากในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ก็มาปรากฏในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามนี้ และเป็นในรูปที่รุนแรงกว่าด้วย

๔. ลัทธิชาตินิยมในหมู่ชาวจีน

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๒ ว่า ลัทธิชาตินิยมได้เริ่มเผยแพร่ในหมู่ชาวจีนในประเทศไทย ในสมัยที่ ดร. ชุนยัตเซ็นเตรียมการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์แมนจู เพื่อสถาปนาระบบอบการปกครองใหม่ขึ้น โดยทำการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมเข้ามายังชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย เพื่อปลุกความหวัดเคืองในค่านาง ๆ จากชาวจีนเหล่านั้น ต่อมาเมื่อเกิดสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นเมื่อปี ๒๕๑๑ สาธารณชนพรรคก๊กมินตั๋งในไทยก็ประกาศขอยกยศถาสรรพคุณ และทั้งสมาคมเชื้อจีนยังมีความภูมิใจได้ผล และมีการเรียกรอเงินเพื่อไปช่วยชาวจีนในประเทศด้วย^{๕๐}

ในสมัยก่อนที่จอมพล ป. พิบูลสงครามจะขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี พวกคนจีนในประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิบัติการทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างมีคฤภนมา ต่อมารัฐบาลได้กำหนดข้อจำกัดในทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๖ ซึ่งเป็นผลบังคับต่อคนจีนโดยตรง ทำให้เกิดการค้าขายเสรีคิด การคุมครอง และการขู่ให้เอาเงิน และแผนการหาเงินโดยมีคฤภนมาอีกหลายอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่อาจอาจกรรมเหล่านั้นปฏิบัติการโดยสมาคมลับ ซึ่งมีความรักชาติและยังเพิ่มการปฏิบัติอื่น

^{๔๘} กนล จันทรร, หน้า ๓๕๕

^{๔๙} G. William Skinner, p. 267

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๔ - ๒๖๕

เรื่อย ๆ หลังจากสงครามจีนและญี่ปุ่นเริ่มขึ้น^{๕๖}

ที่สำคัญกว่าสมาคมลับก็คือ องค์การปฏิวัติการทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๑๙๔๐ - ๑๙๕๑ เพื่อช่วยการสงครามในประเทศจีนโดยตรง จุดมุ่งหมายที่สำคัญก็คือ คอยควบคุมขีปนาวุธลับพวกที่ต่อต้านการบอยคอตญี่ปุ่น ทำการรวบรวมและส่งเงินทุนเพื่อเป็นทุนในการสงครามของชาติจีน การปฏิวัติการ เพื่อจุดประสงค์ทั้งสองนี้ความสำคัญเน้นไปโดยมีกฎเกณฑ์ต่างกันไป^{๕๗}

เพียงสองสามปีถัดหลังจากรัฐบาลจอมพล ป. ล้มลงสงครามเข้ามามีอำนาจ ตำรวจก็ทำการกวาดล้างการปฏิวัติการที่มีกฎเกณฑ์ของชาวจีนถึงกว่าสามคน การจับกุมตัวเหล่านี้และปฏิบัติการทางการเมืองเริ่มขึ้นเมื่อต้นเดือนมกราคม ๑๙๕๑ และขณะที่ชาวจีนกำลังอลลงปีใหม่ก็ได้อยู่ ตำรวจก็เข้าควบคุมและตรวจคนทำการสมาคมลับของจีน หนังสือพิมพ์ของไทยได้รายงานรายละเอียดทั้งหมดในเรื่องนี้ได้ประมาณพราม^{๕๘}

ต่อมารัฐบาลได้ควบคุมชาวจีนอย่างเข้มงวดขึ้น ทั้งในร้านโรงเรียนจีนและหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้เพราะมีหลักฐานว่า โรงเรียนจีน หนังสือพิมพ์ และธนาคาร ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับพวกคนลับ ได้สมว่าธนาคารของชาวจีนไต้หวันเอมีเงินฝากที่ปีคังไวกังแปดแสนบาทจากขอค่าและค่าฝากเพื่อส่งไปช่วยการสงครามในจีน สำนักพิมพ์กวมินจี้เป่าก็ถูกใช้เป็นสถานที่ประชุมของพรรคก๊กมินตั๋ง ได้มีการจับกุมคนลับชาวจีนพวกนี้มากมาย ส่วนรับพวกคนสำคัญ ๆ รวมทั้งผู้จัดการธนาคารกวางตุ้ง และธนาคารชาวจีนไต้หวันเอ และผู้นำสมาคมลับทั้งหลายก็ถูกเนรเทศออกนอกประเทศไทย^{๕๙}

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า การเผยแพร่ความรู้ถึงชาตินิยมในหมู่ชาวจีนได้ดำเนินไปอย่างกว้างขวางตลอดเวลา แม้จนกระทั่งไวกังยังบังคับและข่มขู่เพื่อให้ชาวจีนปฏิบัติตาม ทั้งในการเรียกรายเงินเพื่อส่งไปช่วยประเทศจีน และบังคับให้ทำการบอยคอตประเทศญี่ปุ่น ชาติชาตินิยมได้เผยแพร่เข้าไปทั้งในโรงเรียน หนังสือพิมพ์ และสมาคมทางธุรกิจของชาวจีน ทั้งโดยพรรคก๊กมินตั๋ง

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๔
^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๕
^{๕๘} เรื่องเดียวกัน
^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๗

และพรรคคอมมิวนิสต์ แม้เมื่อสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามยังเป็นนายกรัฐมนตรี ได้ทำการควบคุม
อย่างกวดขัน ตลอดจนมีการจับกุม คุมขัง เนรเทศ และเนรทรม ทั้งออกกฎหมายมา เพื่อใช้บังคับ
ชาวจีนโดยตรง เช่น การจำกัดถิ่นที่อยู่ของชาวจีน ส่งวนอาชีพให้แก่คนไทย รวมทั้งสั่งปิดหนังสือ
พิมพ์และโรงเรียนจีนซึ่งเป็นแหล่งเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมของชาวจีนลง เกือบหมดก็ตาม ลัทธิชาตินิยม
ของชาวจีนก็ยังมิได้อยู่แต่คงอยู่อย่างแอบแฝงเท่านั้น

ดังนั้น ชาตินิยมของจีนจึงมารุนแรงขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อเสรีจีนสงครามโลกครั้งที่ ๒
ใหม่ ๆ เมื่อปี ๑๙๔๔ ทั้งนี้เพราะประเทศจีนได้เป็นหนึ่งในห้ามหาอำนาจ ชาวจีนในประเทศไทย
จึงถือตัวว่าเป็นจีนเต็มตัว และถือว่าไทยเป็นประเทศแห่งสงคราม ในเดือนกันยายนชาวจีนได้รวมใจ
กันจัดงานฉลองชัยชนะกัน แต่ในงานนี้มีใครมีการประท้วงไทยคู่กับของจีน คงประท้วงแต่ของจีนอย่าง
เดียวซึ่งเท่ากับเป็นการท้าทายกฎหมายบ้านเมืองและละเมิดอำนาจอธิปไตยของไทย เรื่องนี้เป็น
เหตุให้เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างคนสองเชื้อชาติที่บานเบิกวราช ตำรวจได้ดำเนินการ
ปราบปรามอย่างเข้มแข็งถึงขั้นมีการใช้ความปลายนินและปืนกล เหตุร้ายจึงสงบลงหลังจากดำเนินอยู่
๓ วัน แสดงแล้วว่า เหตุการณ์จะสงบลงแล้ว รัฐบาลไทยก็ยังคงถูกโจมตีจากหนังสือพิมพ์จีนอย่างหนัก
ทั้งนี้เพราะชาวจีนกำลังมีใจเต็มใจเต็มที่ หลังจากที่ถูกกดขี่บังคับมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม
ในเดือนมกราคม ๑๙๔๕ รัฐบาลไทยและจีนก็ได้ตกลงสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันที่
กรุงเทพฯ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ประเทศทั้งสองได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกันอย่างเป็นทางการ^{๔๖}

ทางด้านโรงเรียนจีน ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมจีนมานานแล้ว แม้ใน
ระยะหลังสงครามใหม่ ๆ ดูเหมือนว่าจะกระทำกรโดยเปิดเผยยิ่งกว่าระยะใด ๆ ทั้งนี้เพราะจีน
ถือว่าตนเป็นพลเมืองของประเทศพันธมิตรสงคราม จึงได้กระทำกรตามอำเภอใจหลายอย่าง มีการ
เปิดโรงเรียนชั้นสอนตามอำเภอใจ สอนภาษาจีนตลอดทั้งคืน ทั้งสิ้นประณมลดระดับมัธยม ครอบงำคน
พูดไทยไม่ได้เลย มีการใช้แบบเรียนและการอบรมตามอำเภอใจ มีการชักชวนชาวจีนและร้องเพลง
ชาติจีนในโรงเรียนโดยไม่คำนึงถึงกฎหมาย เมื่อมีการแตกแยกกันระหว่างพวกก๊กมินตั๋งกับพวกคอม-

^{๔๖} บุกเรก มีจลันแกน, หน้า ๑๑๑

^{๔๗} Victor Purcell, The Chinese in Southeast Asia (London :
Oxford University Press 1966) p. 148

นิวนิสต์ในประเทศจีน โรงเรียนจีนในประเทศไทยก็ทยอยแตกแยกกันไปด้วยเป็น ๓ ค่าย คือ ค่ายนิยมคอมมิวนิสต์ ค่ายนิยมก๊กมินตั๋ง และค่ายเป็นกลาง. อย่างไรก็ตามแต่จะค่ายก็ยังคงเฝ้า การกระตุ้นความรู้สึกทางชาตินิยม เป็นเรื่องมีอยู่ให้สนับสนุนฝ่ายตนเอง^{๕๔}

จากถาวรที่คนจีนถูกปลุกความรู้สึกทางชาตินิยมอยู่ตลอดเวลาจากทางฝ่ายตน ในระยะ เดียวกันก็ถูกบีบบังคับเป็นระยะ ๆ จากทางฝ่ายไทยนี้เอง จึงทำให้สถานการณ์ระหว่างคนจีนกับ คนไทยยังคงมีปัญหาคือ รัฐบาลไทยนั้นคงพยายามควบคุมชาวจีนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของคนไทย การปลุกความรู้สึกทางชาตินิยมในหมู่คนไทยจึงต้องมีอยู่เสมอเป็นระยะ ๆ จะมากน้อยเพียงใดแล้วแต่ ผู้นำและสถานการณ์ที่แวดล้อมในขณะนั้น ซึ่งจะโตกวาดวงในบทต่อไป

๕. สรุป

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่าจากสถานการณ์ทั่วไปภายหลังจากการเปลี่ยนแปลง การปกครองทำให้สถานะของรัฐบาลไม่สู้มั่นคง ดังนั้นเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามได้มีโอกาสเข้ารับ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงได้คิดหาวิธีที่จะหาพลังสนับสนุนจากประชาชน ทั้งนี้เพื่อเสถียรภาพของ รัฐบาลเอง และวิธีที่นำมาใช้ก็คือ ส่งเสริมความรู้สึกทางชาตินิยมในหมู่คนไทย ประกอบกับปัจจัยภายนอก อย่างการช่วยเหลือสนับสนุนจึงทำให้ นโยบายของรัฐบาลประสบความสำเร็จ

ปัจจัยแรกที่รัฐบาลนำมาใช้ในการรวบรวมพลังความสามัคคีของประชาชนก็คือ การ เรียกกองดินแดนคืนจากฝรั่งเศส การที่ถูกฝรั่งเศสบีบบังคับเอาดินแดนไปจากไทยมาถวายเป็นความ เจ็บแค้นของประชาชนอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อรัฐบาลทำการเรียกกองดินแดน ประชาชนทั้งหมดก็เต็มใจ ที่จะทำการสนับสนุนรัฐบาลทันที ส่วนปัจจัยที่สองคือ การที่รัฐบาลต้องจำใจยอมจำนนเป็นพันธมิตรกับ ญี่ปุ่นในระหว่างสงคราม ทำให้เกิดคนไทยที่รักชาติรวมมือกันปฏิบัติภารกิจใต้ดินเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น ในขณะที่ รัฐบาลก็พยายามเรียกร้องความสามัคคีของคนในชาติแลผนวกรวมนโยบายชาตินิยมให้คนไทยอย่าง เจ็บปวด เพราะไม้อาจจะแสดงอย่างชัดเจนได้ ทำให้รัฐบาลในสมัยนั้นมีลักษณะ เป็นเผด็จการใน สายตาของประชาชน ปัจจัยที่สามซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากก็คือ การเข้ามาอิทธิพลทางเศรษฐกิจ

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๕

สองคนจีน ทำให้รัฐบาลตระหนักถึงมรดกที่จะมีแก่ประเทศ และได้เริ่มทำการต่อต้านและจำกัดอิทธิพลของชาวจีนทันที การที่อิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดนโยบายไทยในทางส่งเสริมความรู้รักสามัคคีนิยมในหมู่คนไทยอย่างเต็มที่ ตลอดจนออกมาตรการจำกัดทางเศรษฐกิจบางประการด้วย

ในการนโยบายชาตินิยมนั้น รัฐบาลได้พยายามส่งเสริมความรู้รักเรื่องชาตินิยมในหมู่คนไทยอย่างเต็มที่ ทั้งโดยทางสื่อมวลชน และโดยการปลูกฝังให้เกิดความตื่นตัว และภาคภูมิใจในชาติของตน เช่น การเปลี่ยนชื่อประเทศ การประกวดแต่งเพลงชาติ มีบทเพลงและขบวนการปลูกใจแสดงให้เห็นถึงความรักชาติของคนไทยในลัทธิ ตลอดจนออกเป็นประกาศ เป็นคำขวัญ และสุนทรพจน์ชักชวนให้ประชาชนห้าสามในเรือ่งต่าง ๆ ซึ่งบางอย่างก็ประสบความสำเร็จและได้รับการร่วมมือจากประชาชนด้วยดี และบางอย่างประชาชนก็ไม่เห็นด้วย

ส่วนในด้านการต่อต้านชาวจีนนั้นได้กระทำอย่างจริงจังและเข้มงวด เช่น มีการสงวนอาชีพไว้ให้แก่คนไทย จำกัดถิ่นที่อยู่ของจีน ตลอดจนเข้มงวดกวดขันกับโรงเรียน หนังสือพิมพ์ และสมาคมของชาวจีน เป็นต้น่าสิ่งเหล่านี้แสดงว่าทุกครั้งที่มีการนำเอาลัทธิชาตินิยมมาใช้ในประเทศไทย ชาวจีนจะเป็นพวกที่เป็นเป้าหมายในการโจมตี เพื่อปลูกความรู้รักสามัคคีนิยมในหมู่คนไทย อาจจะเป็นเพราะชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่มากที่สุดในประเทศไทยยิ่งกว่าชนกลุ่มอื่น และชาวจีนยังเข้ามามีบทบาทในการควบคุมเศรษฐกิจทางการค้าภายในประเทศไว้เกือบทั้งสิ้น นอกจากนั้นในบางระยะชาวจีนยังได้แสดงความไม่ภักดีในประเทศไทยไม่ปรากฏออกมา ทำให้คนไทยมีความรู้สึกลัวว่าคนจีนก็ยังเป็นคนจีนอยู่ตลอดเวลานั่นเอง

จากหลักฐานที่นำมากล่าวไว้ทั้งหมดในขบวนการนี้ แสดงให้เห็นว่ามีการปลูกฝังให้เกิดความรู้รักสามัคคีนิยมในหมู่คนไทยอย่างแน่นหนาในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกนี้ ทั้งโดยทางรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเอง เนื่องจากความต้องการปลงสมันสนับสนุนจากประชาชนเพื่อความมั่นคงของรัฐบาลเองอย่างหนึ่ง และต้องการรวบรวมความสามัคคีของคนในชาติไว้เพื่อใช้ต่อต้าน ฝรั่งเมื่อถึงเวลาอีกอย่างหนึ่ง และประการสำคัญที่สุดและค่าเป็นคือ เนื่องด้วยตลอดเวลาที่รัฐบาลซึ่งนำโดยจอมพล ป. พิบูลสงครามยังคงดำรงอยู่ก็คือ การต่อต้านความรู้รักทางชาตินิยมและค

อำนาจทางเศรษฐกิจของชาวจีนในประเทศไทยคง ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าการดำเนินนโยบายอันมี
ชีวิตชีวา-ในระยะเวลาที่ดำเนินอยู่ คือสามารถกวาดล้างสมาคมลับ และปิดโรงเรียน ตัดสิ่งผิดที่ดำเนิน
การโดยยึดกฎหมายคงไว้ แต่ก็ไปก่อความรู้สึกในทางต่อต้านและแยกตัวของชาวจีนยิ่งขึ้น ในระยะ
ที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ชาวจีนต้องถูกบีบบังคับมาก ชาตินิยมที่มีอยู่ก็เป็นที่ไปโดย
แอบแฝง ดังนั้นเมื่อรัฐบาลจอมพล ป. ต้องออกไป และประเทศจีนได้เป็นหนึ่งในห้ามหาอำนาจ
ชาวจีนจึงแสดงความมีกตเวทิตาให้ปรากฏออกมามากยิ่งขึ้น ด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจในเชื้อชาติของตน
นั่นเอง